

Arbetspension

Pensionsskyddscentralens fack- och intressegruppstidskrift för pensionssektorn

UTLANDSARBETE

Pensionsskyddscentralen ger råd om försäkring av utlandsarbete. S. 14

Finland tål jämförelse

Debatten väckte företagarna

FöPL ger mer än pension

Backman till LPA

Heli Backman tar över som vd för Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt.

Innehåll

2/2022

LEDARE

Hugget i sten?
Allan Paldanius _____ **3**

AKTUELLT

Finland åter
bland fem i topp _____ **4**

Indexhöjningen styr
tidpunkten för
pensioneringen _____ **7**

INTERVJU

Heli Backman är nu på LPA _____ **8**

FORSKNING

Hur ser arbetslivet ut
före pensionen?
Satu Nivalainen _____ **12**

UTLANDSARBETE

Allt fler jobbar
utomlands _____ **14**

VISUELLT

Hur ska det gå med
pensionerna? _____ **16**

ORD OCH INGA VISOR

Merja Mähkä _____ **18**

DEBATT

Stormen kring FöPL
väckte företagarna _____ **21**

UTRIKES

Utrikesnyheter och
presentation av
Estlands system _____ **24**

RÄTTESNÖRE _____ **26**
Särskilda pensionsåldrar

ARBETSPENSIONSDAGEN

Mera insyn i
pensionssystemet? _____ **28**

ERFARENHETEN TALAR

Päivi Huotari oroar sig
för bönderna _____ **30**

ÅLAND

Åsa Bergendahl
känner sina kunder _____ **31**

PUBLIKATIONER

Pensionskydds-
centralens
nyaste publikationer _____ **32**

18

Merja Mähkä påpekar
att FöPL-försäkringen ger
företagaren mer än bara
pension.

Karoliina Paatos

28

ISITT TAL på Arbetspensionsdagen underströk Pensionskyddscentralens vd Mikko Kautto arbetspensionens hållbarhet i en föränderlig värld. Överdirektör Mikko Spolander (t.h.) efterlyste politiska beslut. I diskussionen deltog också Saana Siekkinen från FFC och Ilkka Oksala från Finlands Näringsliv. Konferencier var Anna Ståhle.

Olli-Pekka Orpo

Ledare

ALLAN PALDANIUS, DIREKTÖR, PENSIONSSKYDDSCENTRALEN
@PALDAAL

Karoliina Paatos

Hugget i sten?

DE ÄNDRINGAR som under de senaste 50 åren gjorts i lagen om pension för företagare (FöPL) har varit små. I höst har riksdagen behandlat en regeringsproposition som bygger på en kompromiss efter tio års arbete och som har väckt ganska mycket debatt.

De föreslagna ändringarna löser inte alla frågor kring företagarnas pensioner och sociala trygghet, men tanken är att avhjälpa två centrala problem. Den första korrigeringen skulle göra det klarare vad som avses med försäkrad arbetsinkomst. Den andra skulle ålägga arbetspensionsförsäkrarna att se till att den försäkrade arbetsinkomsten hålls bättre à jour.

DET ÄR BRA att komma ihåg historien när man tänker på frågan. Undrar om företagarpensionskommittén år 1969 tänkte att lagen de åstadkom skulle vara huggen i sten?

Mycket av grunderna i FöPL hör hemma i 60-talets arbetsliv. När lagstiftningen skapades rådde ingen enighet om vilken inkomst som skulle utgöra grunden för försäkringen. Försäkring utgående från arbetsinsatsen var en kompromiss, som krävde en tjock handbok om fastställande av arbetsinkomsten för att kunna verkställas.

Möjligheten till fondering utreddes inte i kommittébetänkandet. Trots det beslutade man att binda FöPL-avgiften till avgiften i det delvis fonderande APL-systemet (idag ArPL), dvs. att avgifterna skulle vara lika stora. Det innebär att staten står för skillnaden mellan pensionsutgiften och de inbetalda avgifterna inom FöPL-systemet.

NYA FÖRETAGARES FöPL-arbetsinkomster har minskat under de senaste tio åren och nu har också medeltalet av alla företagares arbetsinkomster börjat sjunka. Det har bidragit till att statens andel av finansieringen ökar och är redan mer än 400 miljoner euro.

Därför har man berett en lagändring och försökt finna en gemensam syn på hur utvecklingen mot en försvagning av företagarnas pensioner och sociala trygghet ska kunna vändas.

Förändringen måste börja någonstans. /

”Mycket av grunderna i FöPL hör hemma i 60-talets arbetsliv.”

 Pensionsskyddscentralen
ELÄKETURVAKESKUS

Tidskriften Arbetspension är en fak- och intressegrupps-tidskrift för pensionssektorn.

UTGIVARE
Pensionsskyddscentralen, Etk.fi

E-TIDSKRIFT
Työeläkelehti.fi

PENNUMERERA PÅ NYHETSBRÉV
etk.fi/uutiskirje

CHEFREDAKTÖR
Tuovi Rautjoki

REDAKTIONSCHEF
Anne Iivonen
tyoelake-lehti@etk.fi

REDAKTIONSSEKRETERARE
Pia Hansson Teirikari

REDAKTIONSRÅD
Markku Aalto
(Pensionstiftelseföreningen)
Anniina Alaluusua-Listola
(Pensionsskyddscentralen)
Tiina Grönqvist (Varma)
Jorma Kinnunen (LPA)
Heidi Koskinen (Ilmarinen)
Teresa Kvarngård (KeVa)
Linda Mattsson (Veritas)
Tiina Palotie-Heino
(Pensionsskyddscentralen)
Noora Poussu (Elo)

MEDVERKANDE
Katri Isotalo, Antti Karkiainen,
Vesa Laitinen, Sampo Lappo,
Marjaana Lundqvist,
Satu Nivalainen,
Olli-Pekka Orpo, Allan Paldanius,
Karoliina Paatos, Matti Remes
och Marjo Skoglund.

PENNUMERATIONER OCH
ADRESSÄNDRINGAR
aineistotilaukset@etk.fi
telefon 029 411 2500

GRAFISK FORMGIVNING
Markku Laitinen, Aste Helsinki Oy

TRYCK
Hansaprint Oy
papper UPM Fine 100 g/m²

ISSN 0355-2748 (tryck)
Helsingfors 2022, 57:e årgången
ISSN 1799-523X (e-tidskrift)

Utkommer med två nummer år
2023, 12.6 och 11.12.

Pärmbild:
Vesa Laitinen

Finland bland fem i topp

Finlands pensionssystem rankas på femte plats i den internationella jämförelsen *Mercer Global Pension Index*. Finlands helhetspoäng förbättrades från i fjol, och placeringen steg med två pinnhål till femte plats.

Som bästa pensionssystem i världen valdes Islands system, nu för andra gången. På andra och tredje plats kom Nederländerna och Danmark, som har klarat sig bra i jämförelsen i årat.

I fråga om toppländerna var förändringarna från den föregående jämförelsen marginella. Bland toppländerna drog Finland mest nytta av det ändrade beräkningssättet. Den omarbetade poängräkningen i jämförelsen ger länder med starkt inkomstrelaterad pensionsskydd mer tyngd än tidigare.

De nordiska länderna verkar ha etablerat sig bland de tio bästa.

– Danmark och Island tävlar i en egen klass i fråga om systemets hållbarhet. Efter dem kommer Finland, Sverige och Norge med ganska jämna steg, säger ut-

”Bästa poäng för tillförlitlighet och transparens igen.”

TOP5-LÄNDER I MERCER-JÄMFÖRELSEN

Placering och land	Pensionernas tillräcklighet, placering	Systemets hållbarhet, placering	Administrationns tillförlitlighet, placering
 1. Island (84,7)	1 (85,8)	1 (83,8)	7 (84,4)
 2. Nederländerna (84,6)	3 (84,9)	3 (81,9)	3 (87,8)
 3. Danmark (82,0)	6 (81,4)	2 (82,5)	12 (82,1)
 4. Israel (79,8)	15 (75,7)	4 (81,9)	9 (83,2)
 5. Finland (77,2)	11 (77,5)	10 (65,3)	1 (93,3)

Källa: Mercer CFA Institute Global Pension Index

vecklingschef **Mika Vidlund** på Pensionsskyddscentralen.

I JÄMFÖRELSEN utvärderas pensionssystemen i olika länder med utgångspunkt i pensionernas tillräcklighet, systemets hållbarhet och administrationens tillförlitlighet.

Finland fick redan för nionde gången de bästa poängen i hela jämförelsen för tillförlitlighet och transparens i pensionssystemens administration.

Ur den enskildes synvinkel är Finlands system enkelt och transparent. Den intjänade pensionen följer med trots att man byter jobb och det går när som helst att ta reda

på hur stor den är genom att kontrollera sitt arbetspensionsutdrag.

Som utvecklingsobjekt för Finland räknar Global Pension Index bl.a. en förbättring av minimipensionerna, en ökning av hushållens sparande, en höjning av fonderingsgraden för arbetspensionsavgifterna och en möjlighet att dela intjänad pensionsrätt mellan makarna vid skilsmässa.

MERCER CFA Institute Global Pension Index (MCGPI) är en årlig internationell jämförelse av pensionssystem. Länderna i jämförelsen täcker sammanlagt mer än fyra miljarder människors pensionsskydd. ✓

TEXT: ANTTI KARKIAINEN

FöPL-reformen framåt i riksdagen

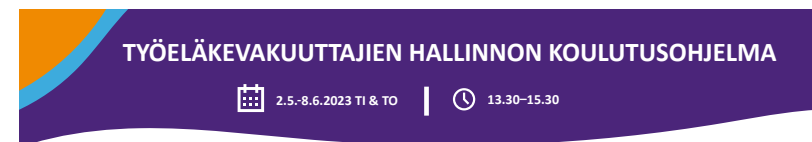
Reformen av företagarpensionerna som är avsedd att träda i kraft vid årsskiftet är på slutsträckan i riksdagen. Social- och hälsovårdsutskottet kräver i sitt betänkande att förslaget görs skäligare i fråga om kravet att höja nivån på företagarnas försäkringar. I synnerhet småföretagarna har varit oroade över att deras betalningsbörda höjs i snabb takt på grund av ändringarna. Enligt uppgifter i offentligheten (YLE.fi 24.11) konstaterade utskottets ordförande Markus Lohi (c) att företagarnas oro har varit befogad och har beaktats i utskottet. "På längre sikt ska vi nå de mål som lagförslaget siktar på."

I det ursprungliga lagförslaget eftersträvas större tydlighet i fråga om fastställande av arbetsinkomsten, som ligger till grund för företagarens pensionsförsäkring. Enligt utskottets betänkande, som offentliggjordes 29.11, ska lagens ordalydelse styra pensionsanstalterna till att göra en helhetsbedömning. Dessutom är tanken att lägga arbetspensionsförsäkrarna att se till att arbetsinkomsterna hålls à jour. Reformen ska avhjälpa underförsäkring och dämpa ökningen av statens finansiering av FöPL-försäkring. På så sätt ska FöPL-systemet med tiden komma i bättre balans. ✓

TEXT: ANNE IIVONEN

– Beslut som leder till en god riktning har effekt, sade Pensionsskyddscentralens vd Mikko Kautto på Arbetspensionsdagen.

Tampereen yliopisto

TELA

Eläketurvakeskus

Utbildning om arbetspensionsförsäkrarnas förvaltning

I vår startar en utbildning som riktar sig till medlemmar i styrelser, förvaltningsråd och delegationer inom arbetspensionssystemet. Medlemmarna bör vara väl insatta i arbetspensionsförsäkringen.

Finansinspektionen rekommenderar att de som deltar i arbetspensionsförsäkrarnas förvaltning genomgår en introduktionsutbildning om arbetspensionssystemets verksamhet som helhet, avseende hållbarhet, finansiering, placeringsverksamhet, riskhantering och solvens. Utbildningen pågår 2.5–8.6 (tisdagar och torsdagar kl. 13.30–15.30). Kursen avläggs på dis-

tans. Sakkunnigföreläsningarna kompletteras av litteratur och individuella uppgifter. Utbildningen motsvarar 3 studiepoäng och Tammerfors universitet utfärdar intyg över avlagd kurs. Utbildningsprogrammet erbjuds av Tammerfors universitets tjänster för kontinuerligt lärande i samarbete med Arbetspensionsförsäkrarna TELA och Pensionsskyddscentralen.

Läs mer:
www.tela.fi/hallinnon-koulutusohjelma
Anmälan är öppen t.o.m. 12.4.2023.
Utbildningen går på finska.

Arbetspensionsavgifterna oförändrade, rekordartad indexhöjning

Arbetspensionsförsäkringsavgiften är 24,84 procent av lönen nästa år. Arbetsgivaravgiften är ca 17,4 procent. Arbetsgivaravgiften är 7,15 procent eller 8,65 procent. Löntagare i åldern 53–62 betalar den förhöjda avgiften. Arbetstagaravgifterna är desamma som i år. Avgifterna enligt lagen om pension för företagare och lagen om pension för lantbruksföretagare hålls också oförändrade. De är 24,10 procent respektive 25,60 procent så att 53–62-åringar betalar enligt den högre procentsatsen.

Arbetsgivaravgift innehåller däremot en höjning på 0,44 procentenheten. Med den avkortas en skuld, eftersom arbetsgivaravgiften i maj år 2020 undantagsvis sänktes med 2,6 procentenheten på grund av coronapandemin. Den sänkta avgiften gällde till det årets slut. Därför tas det ut en höjd arbets-

pensionsförsäkringsavgift av arbetsgivarerna åren 2022–2025.

Arbetspensionerna höjs i början av året rekordartat mycket, nästan sju procent. Till följd av den snabba inflationen ökar arbetspensionsindex klart mer än inkomstutvecklingen. Nästa år har arbetspensionsindex poängtalet 2874, vilket innebär att arbetspensionerna höjs med 6,8 procent vid årsskiftet.

Lönekoeficienten har fastställts till 1,558. Jämfört med år 2022 höjs lönekoeficienten med 3,8 procent. Med lönekoeficienten uppräknas en blivande pensionärs inkomster under arbetslivet till nivån för det år då pensionen börjar. Social- och hälsovårdsministeriet fastställer årligen arbetspensionsförsäkringsavgiften, indexen och livslängds-koeficienten. ✓

Etk.fi/koulutus

LÄR DIG MER

Stärk din kompetens i arbetspensionsfrågor. PSC är en tillförlitlig och sakkunnig utbildare på området.

Behöver du lära dig grunder om arbetspensionen?

I vår finns det två möjligheter att studera arbetspensionsfrågor under sakkunnigas ledning:

- Teams-kurs på torsdagseftermiddagarna 2.2., 9.2. och 16.2.2023
- Teams-kurs på torsdagseftermiddagarna 27.4., 4.5. och 11.5.2023.

Det går också att studera på egen hand på nätet.

Pensionsskyddscentralen utbildar, läs mer och anmäl dig på nätet:
www.etk.fi/koulutus

0,94419

När livslängden ökar, minskar livslängdscoefficienten de månatliga pensionerna. År 2023 minskar coefficienten (0,94419) ålderspensionerna enligt arbetspensionslagarna för dem som är födda år 1961 med nästan 5,6 procent. Man kan jämna ut coefficientens minskande inverkan på pensionen genom att arbeta längre.

Nikolas Elomaa, JK, har 1.10 utnämnts till ledande sakkunnig vid Finansinspektionens byrå Arbetspensionsanstalterna.

Eeva Havu, PK, har 1.10 utnämnts till utvecklingschef på Pensionskyddscentralen.

Hanna-Maria Jokinen, FM, GIM, har 1.12 utnämnts till utbildnings- och kommunikationsspecialist på Pensionskyddscentralen.

Esa Jääntti, JM, har utnämnts till kundrelationsdirektör och ledningsgruppsmedlem på Ilmarinen. Han tillträder på våren.

Linda Magnusson, JM, MBA, har 31.10 utnämnts till juridisk direktör och ledningsgruppsmedlem på Veritas.

Liisa Siika-aho, AVM, har 1.12 utnämnts till avdelningschef för social- och hälsovårdsministeriets avdelning för social trygghet och försäkringar.

Sverige och Finland sticker ut i jämförelse av pensionernas pris

Pensionskyddscentralen har jämfört pensionsavgifternas nivå i åtta europeiska länder. Det totala pensionskyddet kostar minst i Sverige och Finland, drygt 12 procent i förhållande till bruttonationalprodukten. Mest pengar läggs ner på pensioner i Italien.

TEXT: ANTTI KARKIAINEN

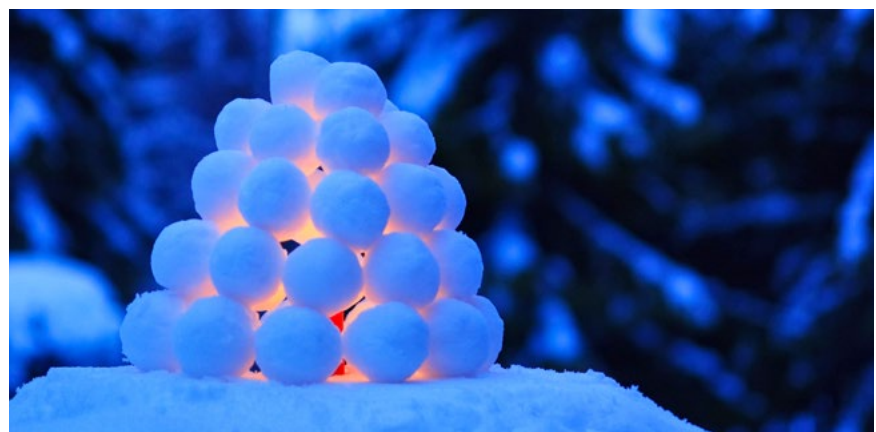
Pensionskyddscentralens jämförelse av avgiftsnivåerna omfattar åtta länder: Sverige, Finland, Tyskland, Nederländerna, Frankrike, Norge, Danmark och Italien. Jämförelsen täcker nästan alla pensionsavgifter som arbetstagare, arbetsgivare, företagare och staten betalat in år 2020.

Minst kostade det totala pensionskyddet i Sverige och Finland, där de inbetalade pensionsavgifterna utgjorde drygt 12 procent av bruttonationalprodukten (BNP). Andelen var störst i Italien och Danmark, nästan 17 procent. I genomsnitt kostade pensionerna drygt 14 procent av BNP.

Jämförelsen ger en bra bild av priset på pensionskyddet i olika länder. Om vi endast jämförde de lagstadgade avgifterna skulle avgiftsnivån i Finland se mycket högre ut, säger kontaktschef **Mika Vidlund** på Pensionskyddscentralen.

Norden förberett på att befolkningen åldras

Ländernas avgiftsnivå påverkas av många saker: t.ex. befolkningsstrukturen, användningen av pensionstillgångarna, pensionernas storlek och pensionerings-

åldern. I Sverige och Finland har man förberett sig på att befolkningen åldras genom att fondera pensionsavgifter.

Finländare har börjat gå rejält mycket senare i pension på 2010-talet. Pensionsutgifternas ökning har också dämpats genom att anpassa pensionskyddet med en livslängdskoefficient.

I Sverige och Finland minskar prislappen också på grund av pensionernas nivå. I båda länderna är pensionernas storleksklass på medelnivå i EU-länderna, men mindre än i de flesta länderna i jämförelsen. I den andra ändan av

jämförelsen finns Danmark och Italien. Den danska skattefinansierade folkpensionen är generös och betalas till alla. För Italiens del förklaras den höga avgiftsnivån av en ålderstigen befolkning, stora förmåner och liten fondering, säger specialsakkunnig **Antti Mielonen** på Pensionskyddscentralen.

Jämförelsen omfattar det totala pensionskyddet, dvs. lagstadgade minimi- och arbetspensioner samt arbetsmarknadspensioner. Uppgifterna har insamlats ur nationell statistik och EU- och OECD-material. ✓

Heli Backman, JM, har utnämnts till verkställande direktör för Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt LPA fr.o.m. 1.1.2023. Backman började på LPA i september.

Anette Flygar, restonom YH, har 16.5 utnämnts till försäkringsspecialist på Pensionskyddscentralen.

Elli Heino, JM, har utnämnts till juridisk direktör på Porasto fr.o.m. 8.8.

Anna Koskenhely, JK, har utnämnts till jurist på Porasto fr.o.m. 9.5.

Kai Rimpi, EM, har utnämnts till placeringsdirektör (Hegdefonder och credit-placeringar) vid Varmas placeringsfunktion fr.o.m. 1.7.

Susanna Sten-Gahmberg, PhD, har utnämnts till specialforskare vid Pensionskyddscentralen fr.o.m. 11.8.

Sampo Varjonen, PD, har utnämnts till direktör för samhällsrelationer vid Varma fr.o.m. 9.12.

Tommi Walther, EM, har utnämnts till placeringsdirektör (Kapitalplaceringar och företagsfinansiering) vid Varmas placeringsfunktion fr.o.m 1.7.

Indexhöjningen styr tidpunkten för pensioneringen

TEXT: ANNE IIVONEN

Den kraftiga inflationen höjer de löpande pensionerna betydligt i början av nästa år. Arbetspensionerna höjs med 6,8 procent.

Arbetspensionerna påverkas av två index, arbetspensionsindexet och lönekoeficienten. I arbetspensionsindex betonas prisnivåns förändring medan lönekoeficienten betonas löneutvecklingen. Båda indexen justeras årligen i januari.

Den som går i pension på det här årets sida får rätt stor nytta av indexhöjningen jämfört med dem som går i pension först efter årsskiftet.

Social- och hälsovårdsministeriet fastställer poängtal för arbetspensionsindexet och lönekoeficienten genom en förordning årligen före slutet av oktober, dvs. två månader före indexjusteringen vid årsskiftet.

Det är välkänt att lönerna inte har höjts ens i närheten av samma takt som mat-, el- eller bränslepriserna. Till följd av de kraftiga prishöjningarna ökar den månatliga pensionen betydligt mer när den justeras med arbetspensionsindex i början av år

2023 än den intjänade pensionen ökar när den justeras med lönekoeficienten, ca 3,6 procent. Arbetspensioner som börjar före årsskiftet höjs betydligt i januari.

Skilnaden mellan de två indexen är ca 3 procentenheter till arbetspensionsindexets fördel. I allmänhet har det varit tvärtom. Tidigare har lönerna ökat snabbare än priserna, och därför har det allmänt taget lönat sig att gå i pension efter årsskiftet för att få nytta av att pensionen justeras med lönekoeficienten.

Också partiell ålderspension som börjar i år höjs med arbetspensionsindex i början av året. Pensionering vid årsskiftet kan vara aktuellt för dem som är födda år 1958 eller tidigare. De som är födda år 1961 eller tidigare kan börja ta ut partiell ålderspension före årsskiftet.

För att pensionen ska hinna börja i december måste man ha ansökt om den senast i november. Preliminära uppgifter visar att många av dem som haft möjlighet att välja har passat på och skyndat med sin pensionsansökan. ✓

Exempel

Personen uppnår pensionsåldern i november. Hen har 3 000 euro i månaden i lön och har tjänat in 1 500 euro i pension i början av december (livslängdskoefficienten har beaktats).

1 598 €

Om personen går i **ålderspension i december 2022**, höjs pensionen i januari 2023 enligt arbetspensionsindex. Efter det är hens pension **1 598** euro i månaden.

1 564 €

Om personen går i **ålderspension i januari 2023**, uppräknas hens tidigare arbetsinkomster vid pensionsuträkningen först med lönekoeficienten till 2023 års nivå. Pensionen som börjar i januari är **1 564** euro i månaden.

För lantbruksföretagarens trygga vardag

– Jag ville ännu se en annorlunda värld. Nu jobbar jag ur en annan synvinkel, säger Heli Backman.

”Jag gillar speciellt att pensioner och olycksfallsförsäkring kombineras här.”

I skördetider lämnade Heli Backman ministeriekvarteret för en grön skogsdunge i Hagalund i Esbo. Hon ville se en annan värld – och imponerades av det hon såg.

Heli Backman kan socialförsäkringslagstiftningen på sina fem fingrar. Hon är välkänd inom arbetspensionssektorns samarbetsnätverk och snart också bland lantbruksföretagarna, eftersom hon ska bli ny vd för Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt LPA.

– Här på LPA har jag insett hur socialförsäkringen tryggar lantbruksföretagarnas och primärproducenternas vardag, säger hon.

I Backmans tidigare arbete med lagberedningen på social- och hälsovårdsministeriets försäkringsavdelning ingick att jämkla mellan politiska beslutsfattare och intressebevakningsgruppers åsikter och att beakta många ståndpunkter. Det berättas att hon gjorde en enorm arbetsinsats som överdirektör och var den samlande kraften i otaliga arbetsgrupper.

Lagberedningsarbetet måste ha varit toppintressant för den meriterade juristen. Backman upplever dock att hon tog ett djärvt steg framåt när hon i mitten av september kom till LPA, och hon verkar inte längta tillbaka.

– Som bäst fokuserar jag på att sätta mig in i saker och ting och lära mig. Förändringen för med sig mycket nytt och intressant, men också en viss kontinuitet.

Hon ser inte sitt nya jobb som någon dramatisk förändring.

– Givetvis är arbetet av en mycket annan typ. Å andra sidan är LPA mycket speciell jämfört med de övriga arbetspensionsanstalterna, säger hon.

LPA har hand om ett betydligt bredare fält av socialförsäkring än arbetspensionsbolagen. LPA sköter också annat än lantbruksföretagarnas pensionsskydd. Den är som en väl sorterad specialaffär. På hyllorna finns allt möjligt som en lantbruksföretagare kan behöva: olycksfallsförsäkring, grupplivförsäkring, arbetarskydd och avbyttjänster.

– Jag gillar speciellt att pensioner och olycksfallsförsäkring kombineras här. Lagberedningen inom båda fälten är något som har stått mig särskilt nära, säger Backman.

Det mest minnesvärda lagberedningsprojektet var kanske ändå reformen av pensionsanstaltarnas solvensbestämmelser.

– Det var en väldigt trevlig upplevelse för mig som jurist att arbeta tillsammans med försäkringsmatematikerna, säger Backman.

Tidigare har hon också lett en arbetsgrupp som förberett en reform av lagen om pension för företagare, och hon följer naturligtvis med debatten om företagarpensioner. Hon är inte förvånad över att reformförslaget har upprört många. Debatten kommer säkert att fortsätta också när riksdagen har avgjort frågan på det ena eller andra sättet.

– Men det viktigaste är att företagarnas försäkrade inkomst höjs, så att deras sociala trygghet blir bättre.

MATPRODUCENTERNA utgör den största gruppen i LPA:s försäkringsbestånd. Det finns sammanlagt ca 51 000 lantbruksföre- ▶

– Vill vi ha inhemsk matproduktion i fortsättningen också? Backman ser det som en fråga om värderingarna i samhället.

”Det är allt tydligare att vi behöver inhemsk matproduktion.”

Heli Backman bor i centrum av Helsingfors och åker metro till jobbet i Hagalund i Esbo. I bakgrunden skimtar Västerleden, längs vilken hon åker till fritidsbostaden i Ekenäs.

tagare, varav 3200 är skogsägare, 900 renskötare och 500 fiskare.

LPA samlar årligen in 157 miljoner euro i avgifter och betalar ut mångfaldigt mer i pensioner, 870 miljoner euro.

Finansieringen av lantbruksföretagarnas pensioner skiljer sig från löntagarpensionerna genom att den bygger på ett fördelningssystem, i likhet med FöPL-systemet. Med andra ord fonderas inga avgifter som tas ut av de försäkrade. Allt går åt som kommer in, och det räcker inte ens till: statens andel är mer 710 miljoner euro årligen, mer än 80 procent av pensionerna till lantbruksföretagarna. På motsvarande sätt utgör statens andel ca 30 procent av FöPL-pensionerna till andra företagare.

LPA har i mer än tio års tid också haft hand om pensionskyddet för forskare och konstnärer som arbetar på stipendier. Nu förtiden har den hand om nästa 6 000 stipendietagares pensionsförsäkring.

– Stipendietagarnas förmånsbestämda pensionssystem är helt fonderande, till skillnad från lantbruksföretagarnas, och innehåller ingen statlig andel. Stipendie-

tagare betalar sin arbetspensionsförsäkring helt och hållet själva.

Den genomsnittliga försäkringsavgiften för lantbruksföretagare är nästan 14 procent. Stipendietagares genomsnittliga avgift är något lägre, ca 13,3 procent. Stipendietagarnas lägre avgift förklaras av åldersfördelningen bland de försäkrade – en större del av lantbruksföretagarna är i åldern 53–62 år och betalar därför en höjd försäkringsavgift.

HISTORISKA SKÄL förklarar mycket, eftersom lantbruksföretagarna är en del av den stora berättelsen om det finländska samhället. Återuppbyggnadsåren efter andra världskriget och anskaffningen av bostäder för småbrukare som förlorat sina gårdar är sammanflätade med LPA:s historia.

När lantbruksföretagarna fick sin egen pensionsanstalt år 1970 bestod försäkringsbeståndet av ca en halv miljon småbrukare. Gårdarnas storlek var en bråkdel av de nuvarande.

– Minskningen av försäkringsbeståndet förklaras av dessa historiska skäl och av en brant förändring av åldersstrukturen.

– Historien kommer att följa oss länge till, säger Backman.

HELI BACKMAN

- **Ålder:** 52.
- **Arbete:** Vd för Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt LPA år 2023.
- **Utbildning:** juris magister.
- **Källor till lycka:** Nära och kära, familjen (make och 23-årig dotter). Bor i Helsingfors, fritidsbostad i Ekenäs.
- **Arbetslivsmotto:** Det blir bättre när man gör tillsammans.
- **Förhållande till naturen:** Skogen ger lugn och friskar upp.

Avgifterna som de ca 50 000 försäkrade betalar in räcker inte på långt när till för att täcka de pensioner som utbetalas. LPA har ca 100 000 pensionstagare att betala pension till. Därför betalar staten en stor del.

DE HÖGA ENERGIKOSTNADERNA anstränger lantbruksföretagarna. Backman understriker att det i dessa tunga tider är särskilt viktigt att ta hand om arbetsförmågan.

– Här på LPA bryr vi oss om odlarna. Vi har ett servicenät som täcker hela landet. Våra ombud och Ta hand om bonden-projektarbetare finns nära de försäkrade och för fram budskapet om tidig omsorg på ett konkret sätt, lovar Backman.

Försörjningsberedskapen och uppskattningen av inhemsk livsmedelsproduktion har kommit i fokus på ett nytt sätt i och med kriserna. Backman konstaterar också att de förändringar som följer av energikrisen inte behöver vara enbart negativa.

– Det är bra att man i samhället tänker på var vi får rena livsmedel och vårt dagliga bröd. Om kriserna omkring oss djupnar, desto tydligare är det att vi behöver matproduktion i hemlandet. ✓

På grön kvist

Det har blivit något av en sedvänja att den högsta tjänstemannen på social- och hälsovårdsministeriets försäkringsavdelning vid tillfälle övergår till att leda en pensionsanstalt.

Varför inte? **Heli Backman** har arbetat med lagberedning mycket länge. På social- och hälsovårdsministeriet har hon arbetat i flera omgångar, senast som överdirektör för försäkringsavdelningen. I ett par års tid arbetade hon som direktör för Pensionskyddscentralens juridiska linje.

Det är inget under att Backman bytt ministeriet mot LPA. Fenomenet är rentav typiskt. T.ex. **Outi Anttila**, Backmans företrädare på ministeriet, blev generaldirektör för Folkpensionsanstalten. Ilmarinens långvariga vd **Kari Puro** hade varit kanslichef på ministeriet. **Teivo Pentikäinen**, som kallats arbetspensionsförsäkringssystemets fader,

och **Jukka Rantala**, tidigare vd för Pensionskyddscentralen, hade också varit överdirektörer för ministeriets försäkringsavdelning.

En del läsare kan undra varför Finansinspektionen (FI) kräver att också Backman, som är djupt insatt i pensionslagstiftningen och socialförsäkringen, går igenom en introduktionsperiod innan hon tar över som vd. Uppenbarligen tillåter FI inga undantag när den som utsetts till uppdraget förutsätts vara väl förtrogen med allt som ingår i verkställande direktörens ansvarsområde.

Backmans introduktionsperiod förväntas fortsätta till februari. Då har den pågått i sex månader.

LPA:s nuvarande vd **Päivi Huotari** går i pension när introduktionsperioden har slutförts.

Läs intervjun med Huotari på s.30.

Hur ser arbetslivet ut före pensionen?

Man fortsätter allt oftare att arbeta ända till pensionsåldern. Arbetslivets längd varierar i de olika socioekonomiska grupperna: i arbetaryrken är arbetslivet allmänt taget kortare, men längst hos de arbetstagare som går i ålderspension från arbete.

Min färskaste undersökning studerade jag pensionsövergångarna och arbetslivets längd åren 2006 och 2017. Arbetslivet har blivit klart längre under den studerade perioden. Hos dem som ålderspensionerades år 2017 var medianen för arbetslivet 38 år. Ännu år 2006 var arbetslivet över fyra år kortare.

Förlängningen av arbetslivet är i långt en följd av att man fortsätter arbeta till och med pensionsåldern allt oftare. Bland dem som pensionerades med ålderspension år 2017 deltog nära 60 procent i arbetslivet före ålderspensionen, ännu år 2006 var den här andelen under 40 procent (figur 1).

Arbete ända till ålderspensionen har ökat speciellt bland lågutbildade och hos dem i arbetaryrken. År 2017 gick nästan hälften av dem i arbetaryrken i ålderspension från arbete. Motsvarande andel år 2006 var endast en dryg fjärdedel.

Högutbildade och högre tjänstemän gick oftare än andra i ålderspension från arbete både år 2017 och 2006. År 2017 gick tre av fyra högre tjänstemän i ålderspension från arbete. År 2006 var andelen ca två av tre.

ÖKNINGEN AV ARBETE som fortsätter ända till ålderspensionen avspeglar sig i arbetslivet. I arbetaryrken har medianen för arbetslivet förlängts med ca fem år mellan åren 2006 och 2017. Arbets-

livet har ökat speciellt i åldersintervallet 53–62. Hos högre tjänstemän har förlängningen av arbetslivet varit betydligt mindre och stannat under tre år. De socioekonomiska skillnaderna i arbetslivet har alltså minskat.

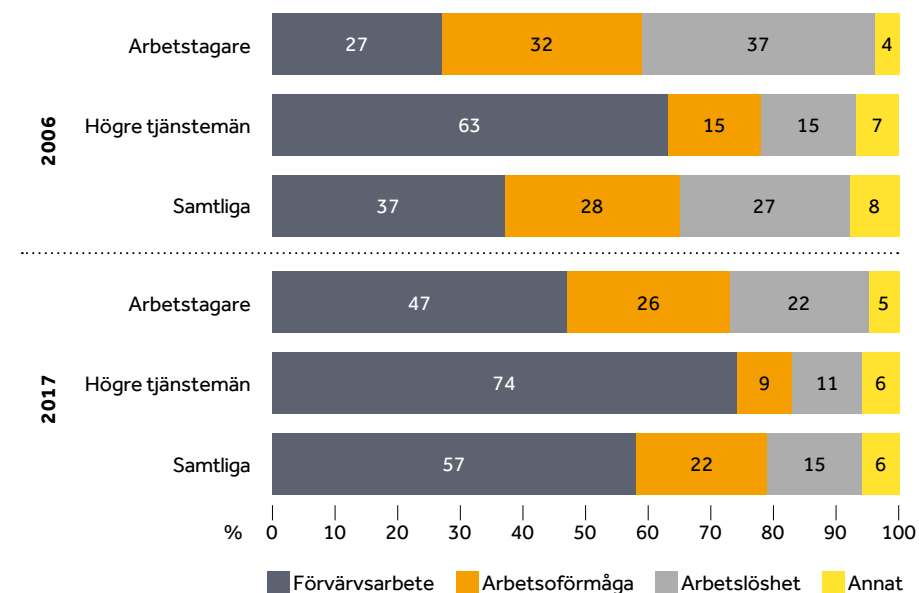
Trots det är arbetslivet bland dem med låg ställning fortfarande kortast. År 2017

hade de i arbetaryrken ett arbetsliv på ca 37,5 år vid ålderspensioneringen. Högre tjänstemän arbetade två år längre.

Skillnaden påverkas speciellt av det att arbetstagarna i åldern 23–52 år och 53–62 år har kortare arbetsliv än högre tjänstemän. Det är fortfarande oftare hos dem med arbetaryrken som arbetsförmåga

Figur 1.

VÄGAR TILL ÅLDERSPENSION EFTER SOCIOEKONOMISK STÄLLNING ÅREN 2006 OCH 2017

och arbetslöshet förkortar arbetsliv både i mitten och i slutdelen.

NÄR MAN STUDERAR dem som går i ålderspension från arbete blir situationen den motsatta: i den här gruppen har de lågutbildade och arbetstagarna de längsta arbetslivet och de högutbildade och de högre tjänstemännen de kortaste.

År 2017 var medianlängden för arbetslivet 42 år bland dem som gick i ålderspension från arbetaryrken och för högre tjänstemän var arbetslivet två år kortare. Den här skillnaden förklaras främst av att arbetstagarna inleder sina arbetsliv tidigare än högre tjänstemän.

SKILLNADERNA i arbetslivslängden bland arbetstagarna och de högre tjänstemännen som gick i ålderspension från arbete har minskat en aning mellan åren 2006 och 2017. Det här beror på att hos högre tjänstemän har arbetslivet i åldern 53–62 och 63–68 år ökat tydligt.

Däremot har arbetslivet i de här åldersintervallerna bland arbetstagarna som arbetar ända till ålderspensionen i praktiken inte ökat alls efter år 2006.

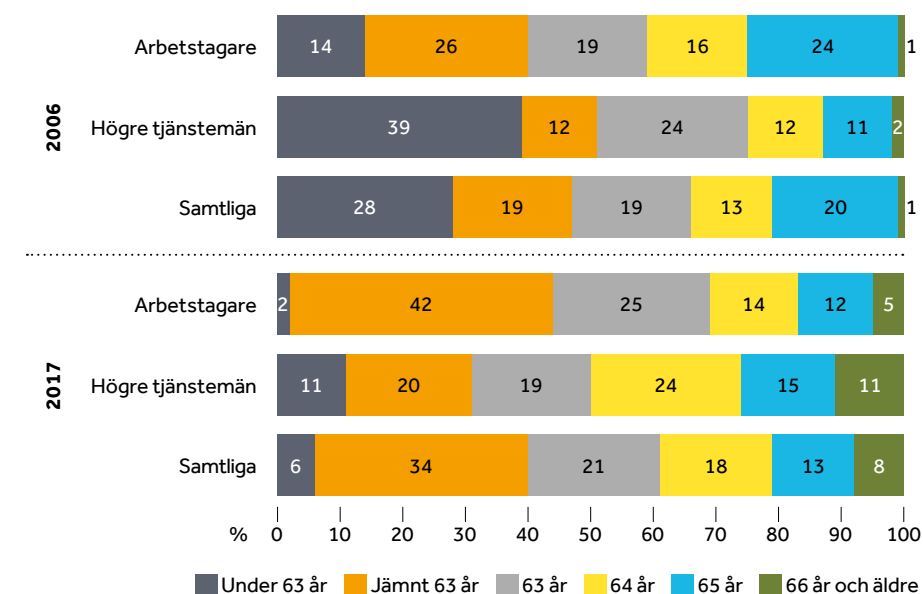
UTVECKLINGEN beror på att de högre tjänstemännen senarelagt sina ålderspensioneringar från arbete (figur 2). År 2017 var den vanligaste pensionsåldern bland högre tjänstemän 64 år och hälften fortsatte arbeta till åtminstone 64 års ålder. Ännu år 2006 var den vanligaste pensionsåldern under 63 år och endast en fjärdedel arbetade till 64 års ålder eller senare.

De med arbetaryrken har däremot inte fortsatt arbeta längre, där har det skett en minskning. Mellan åren 2006 och 2017 har ålderspensioneringarna allt oftare koncentrerats i närheten av den nedre gränsen för ålderspension. År 2017 gick redan sju av tio arbetstagare i pension före 64 års ålder. År 2006 var andelen sex av tio.

UTVECKLINGEN AV PENSIONSÅLDERN har lett till att de arbetstagare och högre tjänstemän som arbetade ända till och med ålderspensionen år 2017 hade lika mycket tid i arbetslivet ännu som 53–62-åringar, men i åldern 63–68 år hade de högre tjänstemännen mera tid i arbetslivet. Förutom att arbetstagarna inledde sina arbetsliv tidigare än tjänstemännen, slutade deras arbetsliv också tidigare. /

Figur 2.

ÅLDER FÖR ÖVERGÅNG I ÅLDERSPENSION FRÅN ARBETE EFTER SOCIOEKONOMISK STÄLLNING ÅREN 2006 OCH 2017, %

Socioekonomiset erot: vanhuuseläkkeelle siirtyminen ja työurat 2006, 2011 ja 2017. (Socioekonomiska skillnader: pensionsövergångar och arbetsliv 2006, 2011 och 2017.) I undersökningen studerar man vägar till ålderspensionering, åldern för ålder-

pensionering från arbete och arbetslivets längd vid ålderspensioneringen samt socioekonomiska skillnader i anknnytning till detta åren 2006, 2011 och 2017. Nivalainen, S.: *Eläketurvakeskuksen tutkimuksia* 3/2022.

Fortfarande klara skillnader mellan grupperna

De socioekonomiska skillnaderna i arbete ända till ålderspensionen har under den studerade perioden minskat.

Det finns dock fortfarande klara skillnader mellan grupperna. Utöver arbetslivets längd är placeringen av arbetsåren under levnadsbanan en av de mest betydande faktorerna som inverkar på månadspensionens belopp.

De kortaste arbetslivet har de högre tjänstemän som går i ålderspension från arbete. Eftersom de ändå slutar arbeta senare än arbetstagarna, har de för de extra åren i arbetslivet fått en bättre pensionsintjänning som belöning.

Arbetstagare som går i ålderspension från arbete har de längsta arbetslivet. Eftersom deras extra år i arbetslivet infaller vid en ung ålder belönas de inte i samma utsträckning för en lång tid i arbetslivet så som tjänstemännen.

Det här i kombination med att bonustillväxten grundade sig på inkomster och inte på den intjänade pensionen var i sig något som ökade på de socioekonomiska skillnaderna i pensionerna. Det behövs mer forskning om de faktorer som ger upphov till pensionskillnader.

SATU NIVALAINEN

Allt fler jobbar utomlands

En ny trend kring A1-intygen som beviljas för utlandsarbete är distansarbete utomlands. De som arbetar i flera länder ökar också.

Fallen av försäkring av utlandsarbete har igen börjat öka efter coronapandemien. I år blir det alla tiders rekord. – Till ökningen bidrar bl.a. ett uppdämt behov från coronatiden, ökat distansarbete utomlands och arbetsrättslig övervakning, uppskattar **Noora Allenius**, enhetschef vid Pensionsskyddscentralens utlandstjänster.

Man ansöker om ett A1-intyg hos Pensionsskyddscentralen, när en person åker utomlands för att arbeta där. Då måste det avgöras i vilket land personen ska socialförsäkras. Pensionsskyddscentralen avgör frå-

Noora Allenius på PSC säger att distansarbete över gränserna ständigt ökar inom EU.

– E-ansökan om A1-intyg underlättar, säger Tiina Huuskonen på Valmet.

gan om tillämplig lagstiftning om social trygghet, när någon åker för att arbeta i EU-länder eller ett land med vilket Finland har en överenskommelse om social trygghet.

– Det traditionella är att arbetstagare blir utsända, dvs. att ett finskt företag skickar en person på viss tid utomlands för att arbeta t.ex. i ett dotterbolag i ett annat land, säger Allenius.

Under de senaste åren har majoriteten av avgörandena emellertid gällt personer som normalt arbetar i flera länder. Det är typiskt att långtradarchaufförer, sjukskötare, uppträdande artister och projektarbetare av många slag arbetar i flera länder.

På grund av coronapandemin måste man snabbt avgöra många frågor som gällde försäkring av utlandsarbete och distansarbete, när folk som arbetat utomlands kallades tillbaka till hemlandet för att arbeta på distans.

DISTANSARBETE över gränserna ökar och ser ut att bli en varaktig form av arbete utomlands.

På Pensionsskyddscentralen har man ändå märkt att många organisationer på senare tid har börjat begränsa distansarbete utomlands.

Arbetstagaren kan lockas av distansarbete i söderns värme och tycka att det är jämförbart med distansarbete i Finland.

– Arbetsgivaren måste ändå tänka på många saker om anställda distansjobbar utomlands. Utöver socialförsäkringen och A1-intyget handlar det bl.a. om arbetstillstånd och beskattning, säger Allenius.

PÅ VALMET har utlandsarbetet ändrat form. Coronarestriktionerna medförde många ändringar i utlandsarbetet, och en del ny praxis har blivit bestående.

– En del länder blev striktare i fråga om bl.a. arbetstillstånd, och det syns fortfarande som reserestriktioner och karantänstider, säger **Tiina Huuskonen** i Valmets Global Mobility-team.

Valmets affärsverksamhet grundar sig på globala projekt och medarbetarna arbe-

tar utomlands på många olika sätt: långa uppdrag som pågår flera år och kortare projekt på några veckor eller månader.

– Projektuppdragen och arbetsresorna ökar men man reser mindre till sådana länder dit det har varit svårt att komma på grund av reserestriktioner och karantäner. I stället försöker vi ta vara på kompetens som finns i stationeringslandet och stödja projekten på distans, berättar Huuskonen.

På Valmet och dess dotterbolag arbetar ca 17 000 anställda på olika håll i världen.

För att tiotusentals medarbetare ska röra sig smidigt mellan olika länder krävs att Valmet har en hög kompetens i att administrera utlandsuppdragen och samarbetar med myndigheterna i olika länder.

– I en del länder är informationen från myndigheterna av ojämn kvalitet och handläggningen av ärenden kan ta länge. Från

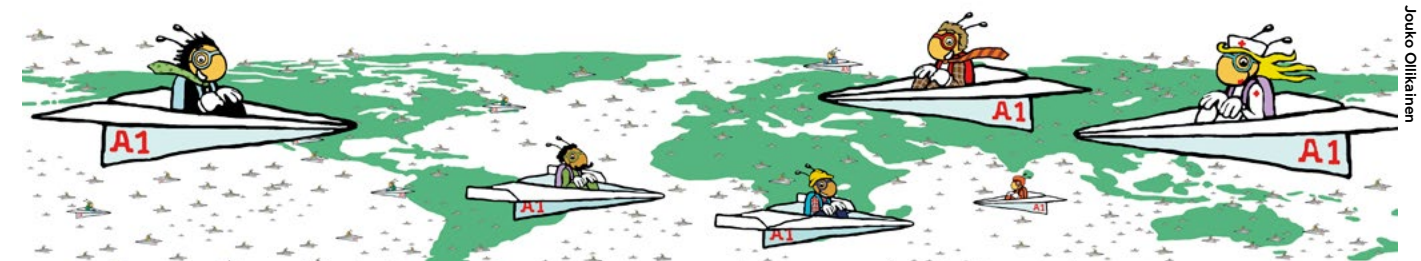
Pensionsskyddscentralen har vi fått riktiga råd och sakkunnig betjäning snabbt. Möjligheten att ansöka om A1-intyg elektroniskt har också betydligt underlättat behandlingen av ärenden, konstaterar Huuskonen.

NOORA ALLENIUS inser betydelsen av myndighetssamarbete och berättar att man på Pensionsskyddscentralen ständigt utvecklar verksamheten för att göra kundbetjäningen smidigare. Dessutom försöker man påverka lagstiftningen om försäkring av utlandsarbete på såväl nationell som internationell nivå.

– Som bäst funderar vi i EU:s gemensamma arbetsgrupp på hur man i framtiden borde göra med reglerna för att de ska svara på de förändrade behoven i arbetslivet, säger Allenius. ✓

Närmare upplysningar från Pensionsskyddscentralen

- Etk.fi/maksutsuomessa: E-tjänst som visar vilka socialförsäkringsavgifter det ska betalas för en arbetstagare som arbetar internationellt (också på svenska).
- Etk.fi: Om försäkring av utlandsarbete och ansökan om A1-intyg
- Tfn 029 411 2110 – PSC:s sakkunniga hjälper dig.

Jukka Ollikainen

Exempel på utlandsarbete

Finländsk arbetsgivare sänder ut en anställd till Sverige för några år.

Om kriterierna uppfylls kan arbetsgivaren beviljas ett A1-intyg för högst fem år. En så lång utsändning förutsätter alltid också att arbetslandets myndighet samtycker till de. Om ett A1-intyg kan beviljas, har arbetstagaren fortsättningsvis sin sociala trygghet i Finland och arbetsgivaren betalar försäkringsavgifterna till Finland. Arbetsgivaren ska ansöka om A1-intyget.

En anställd hos en finländsk arbetsgivare arbetar med olika långa projekt i olika EU-länder.

En arbetstagare som regelbundet arbetar både i Finland och ett eller flera EU-länder försäkras i allmänhet i sitt bosättningsland, om hen utför en betydande del (minst 25 %) av sitt arbete där. Arbetsgivaren ska ansöka om ett A1-intyg, som kan beviljas för två år i sänder.

Sjukskötare som bor och arbetar stadigvarande i Finland men gör inbopp i Norge.

Om utlandsarbetet sker i en offentlig anställning, t.ex. på ett universitetssjukhus, försäkras allt arbete i det land där personen har den offentliga anställningen. Arbetstagaren ska själv ansöka om ett A1-intyg hos Pensionsskyddscentralen.

Arbetstagare på väg till Spanien för att arbeta därifrån på distans i tre månader.

Distansarbetare behöver också ett A1-intyg, som arbetsgivaren ska ansöka om hos Pensionsskyddscen-tralen.

Arbetsgivaren är ett tyskt företag, arbetstagaren utför sitt jobb helt på distans i Finland.

Arbete som utförs i Finland försäkras i Finland. Den tyska arbetsgivaren ska försäkra arbetstagaren som arbetar på distans från Finland i Finland.

Anställd arbetar i Finland för både ett finländskt och ett svenskt universitet.

Om arbetet åt det svenska universitetet sker i en offentlig anställning, omfattas den anställda av den sociala tryggheten i Sverige i fråga om allt sitt arbete, även om hen utför arbetet i Finland. Även det finska universitetet ska försäkra sin andel av personens arbete i Sverige.

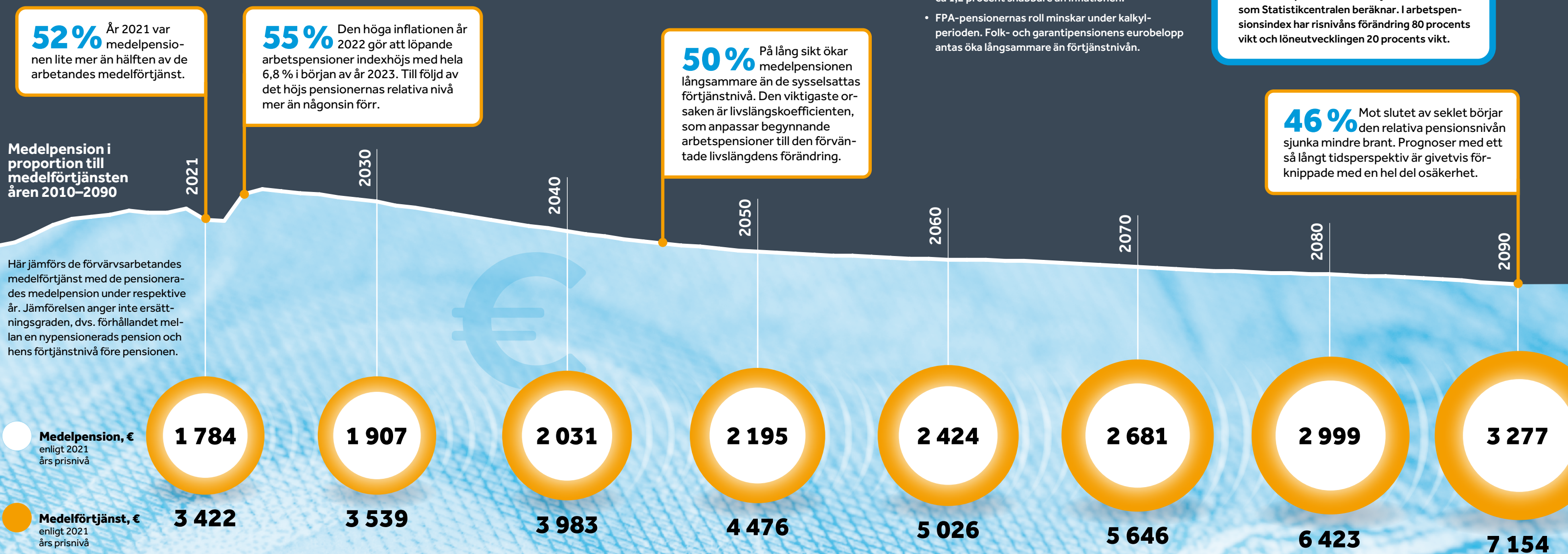
Arbetstagaren ska själv ansöka om ett A1-intyg hos Pensionsskyddscentralen.

A1-intyget

- visar vilket lands lagstiftning om social trygghet som tillämpas på arbetstagaren och till vilket land arbetsgivaren ska betala försäkringsavgifterna
- gäller endast EU/EES-länderna, Schweiz och Storbritannien
- söks genom Pensionsskyddscentralens e-tjänst.

Hur går det med pensionerna i framtiden?

Hur kommer pensionerna att räckta till under de närmaste årtiondena? Borde man oroa sig, undrar de som nu är i arbetslivet. Enligt Pensionsskyddscentralens långsiktiga kalkyler minskar pensionerna i proportion till lönenivån i framtiden, men måttligt.

Termer

LIVSLÄNGDSKOEFFICIENT En koefficient med vilken en begynnande ålderspension eller invalidpension anpassas till livslängdens förväntade förändring. Syftet med livslängds-koefficienten är att begränsa den ökning av pensionskostnaderna som den ökande livslängden medför och uppmuntra människor att arbeta längre.

ARBETSPENSIONINDEX Med arbetspensionsindex justeras alla löpande pensioner. Indexjusteringens storlek påverkas av förändringen av konsumentprisindex och förtjänstnivåindex som Statistikcentralen beräknar. I arbetspensionsindex har risnivåns förändring 80 procent vikt och löneutvecklingen 20 procent vikt.

Antaganden i kalkylen:

- På lång sikt ökar de sysselsattas lönenivå årligen ca 1,2 procent snabbare än inflationen.
- FPA-pensionernas roll minskar under kalkylperioden. Folk- och garantipensionens eurobelopp antas öka långsammare än förtjänstnivån.

Här jämförs de förvärvsarbetandes medelförtjänst med de pensionerades medelpension under respektive år. Jämförelsen anger inte ersättningsgraden, dvs. förhållandet mellan en nypensionerads pension och hans förtjänstnivå före pensionen.

MEDEL FÖRTJÄNST De sysselsattas genomsnittliga arbetspensionsförsäkrade inkomst.

MEDELPENSION Genomsnittlig totalpension för pensionstagare bosatta i Finland, inkluderar arbetspension, folkpension, garantipension och pensioner enligt tryggheten med tanke på särskilda risker. Här ingår inte de som

får deltidspension, partiell ålderspension eller endast familjepension.

Medelpensionen jämförs med medelförtjänsten enligt bruttobelopp, dvs. före skatt. I en jämförelse av nettobeloppen skulle förhållandet vara större, eftersom skatteprocenten för medelpensionen är lägre än skatteprocenten för medellönen.

Källa:

LAKISÄÄTEISET ELÄKKEET – PITKÄN AIKAVÄLIN LASKELMAT 2022

I rapporten presenteras Pensionsskyddscentralens långsiktiga kalkyler om de lagstadgade pensionernas utveckling åren 2022–2090. Tonvikten ligger på arbetspensionerna. I rapporten behandlas utvecklingen av pensionsutgifterna och förmånernas nivå samt finansieringen av arbetspensionerna.

Tikanmäki, H. & Reipas, K. & Lappo, S. & Merilä, V. & Nopola, T. & Sankala, M. Eläketurvakeskuksen raportteja 05/2022

FöPL ger mer

Också annat än pension

Företagaren Merja Mähkä känner till placerarens risker och förlitar sig inte på börsen, utan tryggar sin pension och sociala trygghet med en rejäl FöPL-försäkring. Men att uppskatta arbetsinkomsten är en vanda.

Merja Mähkä, 45, företagare inom mediebranschen och privatplaceringar talar för långsiktigt sparande. Hon anser ändå att företagare inte ska räkna med att få sina pensionsdagar tryggade enbart med egna placeringar.

Företagarens pensionsförsäkring ska också vara i skick, eftersom den också ger trygghet om det sker något överraskande under yrkesbanan.

– Många företagare tänker kanske inte på att lagen om pension för företagare (FöPL) inte endast påverkar pensionen utan också den sociala tryggheten i övrigt.

Hon beklagar att många företagare verkar ha fel uppfattning om FöPL-försäkringen. Hon påminner att pensionsförsäkringen är obligatorisk för företagare på samma sätt som det är obligatoriskt för arbetsgivare att pensionsförsäkra sina anställda enligt lagen om pension för arbetstagar (ArPL).

– Företagarna betalar pensionsförsäkringsavgifter och tjänar därmed in arbetspension på samma grunder som löntagare.

– Många tror ändå att företagare betalar mer för sin pension än löntagare. Företagare som är arbetsgivare vet förstås att det inte är så. Ensamföretagare kan däremot känna att deras pensionsavgifter är större än löntagarnas.

FöPL är en försäkring, inte en placering

Företagarens intjänade pension och övriga sociala trygghet beräknas utgående från FöPL-arbetsinkomsten, som avser det penningmässiga värdet av företagarens arbetsinsats. Den borde motsvara den lön som skulle betalas för samma arbete till en anställd.

Företagaren kan inte själv bestämma sin arbetsinkomst, utan enligt lagen är det arbetspensionsbolagets uppgift att fastställa den. Under årens lopp har praxis dock blivit att pensionsbolaget har godkänt den arbetsinkomst som företagaren uppger.

I många företagares fall har detta lett till underförsäkring. Mähkä säger att många kanske inte kommer att tänka på att en låg arbetsinkomst också innebär låg sjukdagpenning, föräldradagpenning mm. Arbets-

inkomsten bestämmer också nivån på eventuell arbetslöshetsdagpenning.

– FöPL innebär inte bara pension. Det är fråga om en försäkring, inte en placering.

Hon känner företagare som har behövt den trygghet som FöPL ger t.ex. för att de förlorat arbetsförmågan.

– En företagare tar en stor risk om hen betalar bara minimiavgiften för sin pensionsförsäkring och tänker sig spara på det sättet. Det kan hända vad som helst i livet.

FöPL-arbetsinkomsten är svår att få grepp om

Mähkä har försökt uppskatta sin egen FöPL-arbetsinkomst så att den motsvarar värdet av hennes arbetsinsats. I praktiken är det mycket svårt att uppskatta.

– Arbetsinkomsten är en förlegad konstruktion som är väldigt svår att få grepp om.

Som företagare är Mähkä med i mycket och får inkomster från många olika källor. Hon skriver kolumner i tidningar, gör podcaster och reklam, uppträder som talare och skriver fackböcker, och mera till.

– Det är kanske lättare att uppskatta arbetsinkomsten om man bara jobbar med en sak. I dagens arbetsliv är det emellertid sällsyntare än förr.

Mähkä har uppskattat sin arbetsinkomst till 34 000 euro per år och betalar 633 euro ►

”Arbetsinkomsten är en förlegad konstruktion som är väldigt svår att få grepp om.”

Företagaren Merja Mähkä är nöjd med att hon har haft sin FöPL-arbetsinkomst på rätt nivå från början. Den påverkar hennes sociala trygghet på många sätt.

”Försäkringen innebär att man får pension livet ut.”

Merja Mähkä är väl insatt i riskerna med börsplaceringar. Med dålig tur kan aktiernas värde rasa just när man behöver dem.

i FöPL-avgift per månad. I år är den minimi-
arbeitsinkomsten för försäkring 8 261,71
euro i år.

– Min arbetsinkomst är lite i underkant
i förhållande till mina nuvarande inkomster.
Jag har funderat på att höja den.

Å andra sidan har Mähkä räknat ut att
den nuvarande arbetsinkomstnivån ger
henne ett tillräckligt bra pensionsskydd.

– Jag jobbade som anställd före företa-
garkarriären och hade en bra lön. Tack va-
re det och den nuvarande arbetsinkomsten
kommer jag att få en större pension än fin-
ländarna i genomsnitt, om jag jobbar så
länge som min åldersgrupp borde orka.

Mähkä är nöjd med att hon ända från
början har sett till att hennes FöPL-arbeits-
inkomst mer eller mindre överensstämmer
med verkligheten. För ett par år sedan var
hon föräldraledig och fick då en ersättning
som var betydligt bättre än den hade varit
om hennes FöPL-arbeitsinkomst hade varit
på miniminivå.

Ensamföretagares oro är befogad

Finansinspektionen anmärkte i fjol på att
arbetspensionsbolagen vid fastställandet
av arbetsinkomster i för hög grad beaktar
företagarnas egna uppgifter utan kritisk
granskning.

Nu håller arbetspensionsbolagen på
med att korrigera sin praxis. Som bäst be-
reds också en lagändring för att öka möj-
ligheterna att justera arbetsinkomster-
na till rätt nivå. Avsikten är att justering-
en ska göras med tre års mellanrum med
hjälp av uppgifter om företagets verkliga
omsättning. Företagarens och företagets
individuella situation ska ändå fortfaran-
de beaktas.

Reformförslaget har upprört i synnerhet
bland små- och ensamföretagare. En del av
företagarna skulle få kraftigt höjda FöPL-
avgifter, om de borde betala dem enligt en
högre arbetsinkomst än idag.

Mähkä känner många ensamföretagare
och frilansar, vilka helt befogat oroar sig för
hur de skal klara sig.

– Deras fakturering kan vara så liten att
det är svårt att betala högre pensionsavgif-
ter. Det är möjligt att en del skulle bli tvung-
na att lägga ner sin företagsverksamhet.

Placeringarna kan tryta med tiden

Å andra sidan finns det också en grupp fö-
retagare som motsätter sig justering av ar-
beitsinkomsterna för att de inte litar på
FöPL-systemet, som de finner ineffektivt.
De vill ordna med sin pension genom att
placera pengar själva.

– Om man äger flera miljoner när man
går i pension räcker det säkert. Normala
människor lyckas ändå aldrig spara såda-
na summor, påminner Mähkä.

Hon säger att det kan bli svårt under de
sista levnadsåren, om placeringarna man
tänkt som ålderdomstrygghet tar slut.

– Jag vill gärna utmana företagarna med
frågan om de har en klar uppfattning om
hur mycket de behöver spara för pensio-
närstagarna. FöPL är en försäkring och
innebär att man med säkerhet får pension
en gång i månaden livet ut.

Mähkä får ofta frågor om skillnaderna
mellan placeringar och FöPL-försäkringen.
De förväxlas ofta, fast de är helt olika saker.

– Det är vettlöst att jämföra t.ex. place-
ringar i indexfonder med de pensioner som
arbetspensionssystemet erbjuder. Jag skul-
le vara försiktig med att jämföra dem.

Som placerare känner Mähkä väl till ris-
kerna inom placeringsvärlden. Med dålig
tur kan aktieplaceringarna rasa i värde just
när man börjar behöva dem som pensionär.

– Dessutom kräver det mycket självdisciplin
att låta bli att röra pensionsbespa-
ringarna om man lockas av en köksrenove-
ring eller hittar sin drömbostad.

Inom arbetspensionssystemet är peng-
arna skyddade från sådana lockelser. ✓

Jaana Rissanen på social- och hälsovårdsministeriet vet hur FöPL-reformen har beretts.

Janne Makkula på Företagarna i Finland säger att företagarna har blivit mer medvetna om sin pension i höst.

Harri Kangaskoski på arbetspensionsbolaget Elo uppmuntrar företagarna att ta reda på fakta om sitt pensionsskydd.

Jenni Karjalainen på Uusi työ ry förstår att företagarna har svårt med att uppskatta sin arbetsinkomst.

Debattstorm kring FöPL

Företagarna vaknade

Riksdagen fick i somras ett förslag om revidering av lagen om pension för företagare (FöPL). Det var upptakten till en hetsig debatt i sociala medier, i en skala som överraskade också erfarna experter.

I den upphettade FöPL-debatten förekommer många missuppfattningar. Sakkunniga ser emellertid också goda sidor i uppståndelsen. Den väckte företagarna att ta reda på hurdant pensionsskydd de har.

Direktör **Janne Makkula** vid Företagarna i Finland har talat om FöPL-frågor på tiotals tillställningar och träffat hundratals oroad företagare. Enligt honom finns det stora känslor och många missuppfattningar kring FöPL.

– Företagarna har varit lättade när de har fått rätt information och kan bedöma reformen utgående från den, säger Makkula.

I synnerhet de som bedriver företagsverksamhet i liten skala oroar sig för framtiden.

En annan högljudd grupp bildas av de företagare som av princip inte litar på pensionssystemet, som de upplever som inefektivt.

– De här företagarna vill inte betala in en enda euro mer i systemet än de gör idag. De ser inte FöPL-systemet som en försäkring utan som en placering som ger sämre avkastning än samma summa pengar som man placerar själv i t.ex. aktier.

Hotbilder på grund av fel information

Också försäkringsdirektör **Harri Kangaskoski** vid arbetspensionsbolaget Elo beklagar att det i den offentliga debatten har målats upp hotbilder utgående från felaktig information. Den största missuppfattningen har varit att arbetsinkomsten som pensionsskyddets nivå beror på simpelt ska fastställas enligt medianlönen inom branschen.

– Individuella skillnader mellan företagarna har beaktats hittills också, men lagreformen är avsedd att ännu mera förplikta till det, säger Kangaskoski.

Direktör **Jaana Rissanen** på social- och hälsovårdsministeriet påpekar också att lagreformen framför allt handlar om preciseringar av tillämpningspraxis för FöPL. På så sätt får man praxis att överensstämma med den redan gällande lagen borde vara.

– Medianlönen har fått en ofattbart stor betydelse i den offentliga debatten, fast medellönen har utgjort grunden för uppskattningen av arbetsinkomsten under hela den tid som systemet har existerat från början av 1970-talet.

Rissanen ser det som positivt att man åtminstone delvis har lyckats med att korrigera missuppfattningarna. Kritiken mot FöPL-systemet innehåller dock också principiellt motstånd.

– En del av företagarna håller hårt fast vid att de fritt borde själva bestämma sin arbetsinkomst.

Rissanen påpekar att det enligt lagen aldrig har funnits en sådan frihet. ▶

Medianlönen har fått en ofattbart stor betydelse i den offentliga debatten, fast medellönen har utgjort grunden för uppskattningen av arbetsinkomsten under hela den tid som systemet har existerat från början av 1970-talet.

JAANA RISSANEN
SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDS-
MINISTERIET

– Den som ansvarar för att arbetsinkomsten fastställs enligt lagen är nämligen pensionsbolaget, säger hon.

Fastställandet av arbetsinkomsten preciseras

Finansinspektionen konstaterade i sin temabedömning i fjol att pensionsbolagen nästan undantagslöst har fastställt företagarens arbetsinkomst enligt företagarens egen uppskattning utan prövning från fall till fall.

Enligt Finansinspektionen uppfyller det här förfarandet inte regleringens krav på fastställande av arbetsinkomsten.

Arbetspensionsbolagen har satt igång med att avhjälpa det utbredda underförsäkringsproblemet genom att öka resurserna för det skede då arbetsinkomsten övervägs och prövningen av angiven arbetsinkomst.

– Lagreformen skulle göra uppskattningen av arbetsinkomst klarare och ge bättre verktyg för det.

Det underlättas också av digitala räknare som Pensionsskyddscentralen (PSC) och pensionsbolagen tagit fram och med vilka man bättre kan modellera den rätta

Uppskattningen av FöPL-arbetsinkomsten underlättas också av digitala räknare som PSC och pensionsbolagen tagit fram och med vilka man bättre kan modellera den rätta nivån för arbetsinkomsten.

HARRI KANGASKOSKI
ELO

Enligt en enkät som Uusi työ ry och arbetspensionsbolaget Elo offentliggjorde i somras vill mer än hälften av lättföretagarna att pensionsförsäkringen i stället för en fastställd arbetsinkomst ska grunda sig på verkliga inkomster. Då skulle FöPL-avgiften kunna tas ut direkt i samband med löneutbetalningen.

– Som speciellt besvärligt upplever lättföretagarna det är att förbinda sig till en fast avgift, när inkomsterna varierar och ofta är svåra att förutse.

Karjalainen anser att arbetspensionssystemet fortfarande är alltför tudelat. En person är antingen företagare eller löntagare.

– Företagarnas pensionssystem har byggts upp snarare på arbetsgivarföretagares villkor, inte deras som endast sysselsätter sig själva. Behovet av ändringar accentueras av att det blir allt mer populärt att bedriva företagsverksamhet i bisyssla vid sidan av lönearbete, studier eller pension. /

En stor del av lättföretagarna upplever att det är svårt att fastställa arbetsinkomsten. Inom systemet borde det skapas en alternativ möjlighet att försäkra sig själv enligt de inkomster man verkligen haft.

JENNI KARJALAINEN
UUSI TYÖ RY

nivån för arbetsinkomsten, påpekar Harri Kangaskoski.

Han är nöjd med att den nya lagstiftningen skulle ge bättre möjligheter att justera arbetsinkomsten till rätt nivå. Avsikten är att justeringen ska göras med tre års mellanrum med hjälp av företagets verkliga omsättning.

– Den är emellertid inte det enda kriteriet. Företagaren ska också framledes ha möjlighet att inkomma med ett bemötande beträffande den föreslagna arbetsinkomsten.

Enligt Kangaskoski framhävs betydelsen av god kommunikation ytterligare i fortsätt-

ningen så att både pensionsbolaget och kunden har en gemensam syn på saken.

– Jag hoppas att företagarna söker sig till rätt information och frågar pensionsbolagen. Vi står gärna till tjänst och berättar om fakta.

Småföretagare vill ha tydlighet

Också verksamhetsledare Jenni Karjalainen vid Uusi työ ry, som representerar ensamföretagare och lättföretagare ser positiva drag hos FöPL-debatten. Många företagare har vaknat upp till insikten att det inte endast handlar om pension utan också om social trygghet i allmänhet.

Hon hoppas att beslutsfattarna också nu på allvar börjar fundera på smärtpunkterna

Det finns stora känslor och många missuppfattningar kring FöPL. Företagarna har varit lättade när de har fått rätt information och kan bedöma reformen utgående från den.

JANNE MAKKULA
FÖRETAGARNA I FINLAND RF

inom FöPL-systemet och en större ombyggnad på lång sikt.

– Det relevanta är att systemet är så enkelt och entydigt som möjligt. En stor del av lättföretagarna upplever att det är svårt att t.ex. fastställa arbetsinkomsten. Därför borde det inom systemet skapas en alternativ möjlighet att försäkra sig själv enligt de inkomster man verkligen haft, föreslår Karjalainen.

Bra idé att utreda fondering av FöPL-pensioner

Företagarna tar själva hand om sitt lagstadgade pensionsskydd genom att betala in en arbetspensionsförsäkringsavgift utgående från sin arbetsinkomst till sin pensionsförsäkrare.

Företagarnas avgifter räcker dock inte ensamma till, utan staten betalar i år uppskattningsvis 30 procent av pensionerna till företagare.

Staten har bekostat en del av FöPL-pensionerna sedan år 1979. På senare år har statens andel igen börjat öka och är redan kring 400 miljoner euro. Bara i fjol var statens andel sammanlagt 377 miljoner euro.

Till skillnad från pensionssystemet för arbetstagare fonderas FöPL-avgifter inte alls, vilket innebär att man inte heller får placeringsavkastning på dem. Janne Makkula vid Företagarna i Finland påpekar att det har varit ett medvetet val ända från början.

– Det skulle vara en stor ändring att börja fondera. Det är skäl att omsorgsfullt utreda konsekvenserna på lång sikt under nästa valperiod. Utöver finansieringen måste systemet också innehållsmässigt utvecklas så att företagarna har förtroende för det.

Harri Kangaskoski från arbetspensionsbolaget Elo säger också att FöPL-systemet ständigt måste utvecklas och dess finan-

siella bas säkras. Även om FöPL-avgifterna eventuellt ökar i och med att arbetsinkomsterna justeras räcker det inte till för att lösa de framtida utmaningarna med finansieringen på lång sikt.

– Då skulle fondering kunna vara ett alternativ.

Makkula uppskattar att införande av fondering av FöPL-pensionerna skulle kräva ett startkapital på 10–20 miljarder euro av staten.

– Med kännedom om svårigheterna i de offentliga finanserna skulle det kunna vara svårt att få.

Matti Remes

FÖPL-ARBETSINKOMSTEN

- År 2021 var företagarnas genomsnittliga fastställda FöPL-arbetsinkomst 21 600 euro.
- Bland kvinnor var den 20 100 euro och bland män 22 400 euro.
- Nästan var tredje arbetsinkomst (29 procent) låg vid eller nära den nedre FöPL-gränsen (8 064 euro). Hos nya företagare var andelen nära hälften (44 %).

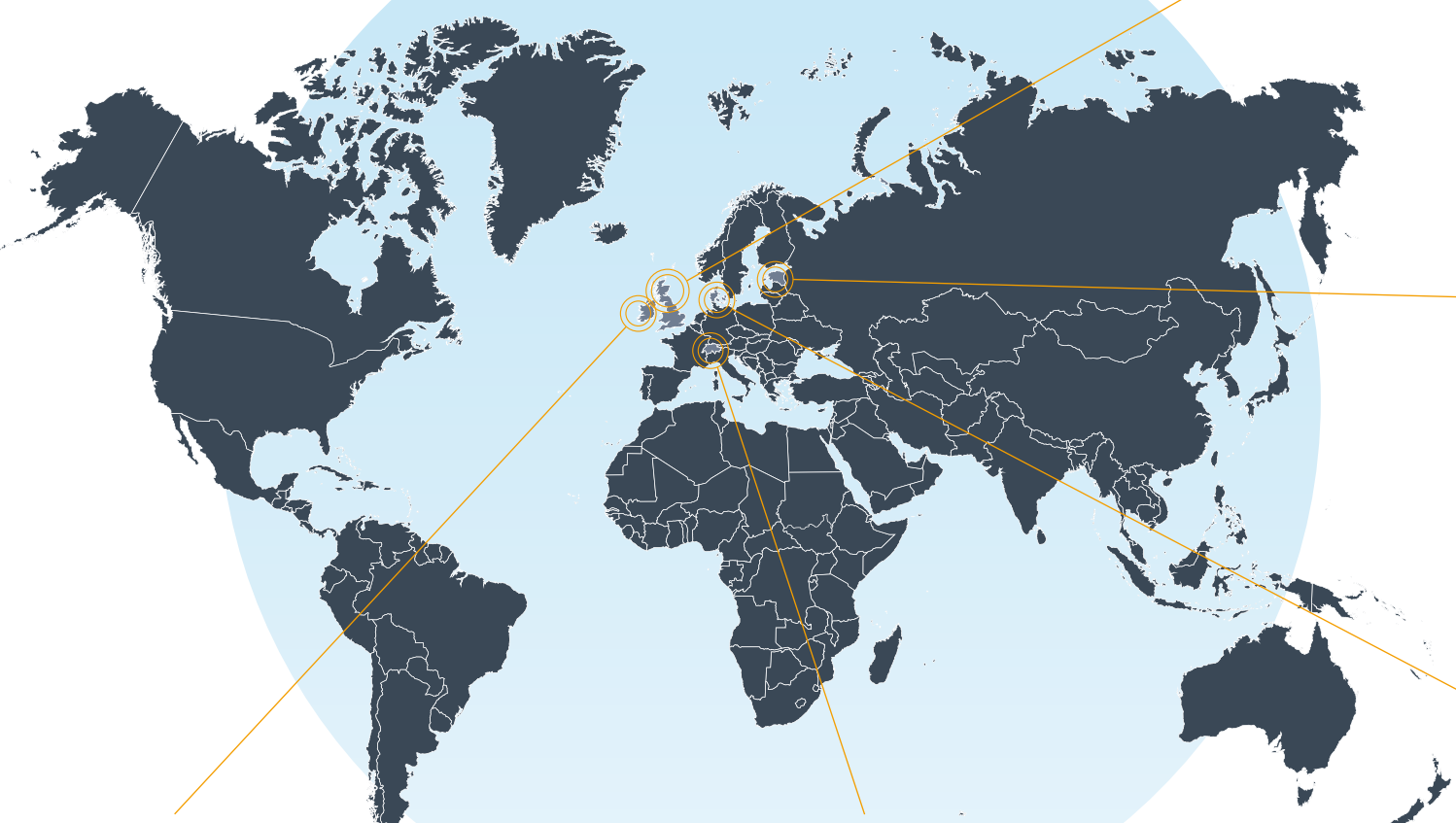
FÖPL-FÖRSÄKRADE

- Det fanns sammanlagt 215 600 FöPL-försäkrade företagare, varav 72 800 var kvinnor och 142 800 män.
- År 2021 började 24 000 nya företagare bedriva verksamhet.
- De FöPL-försäkrades antal har ökat under de flesta år på 2000-talet.

Källa: Pensionsskyddscentralen

Pensionsnyheter från andra länder

Vår utrikesspalt presenterar pensionsnyheter från andra länder. Den här gången tar vi en närmare till på Estlands pensionssystem.

IRLAND Historisk pensionsreform

Socialminister **Heather Humphreys** meddelade i september att regeringen kommit överens om en betydande pensionsreform som är avsedd att träda i kraft år 2024.

I reformen ändras pensionsåldern så att man kan ta ut pensionen flexibelt i 66-70 års ålder i stället för vid 66 år såsom tidigare.

Dessutom ska pensionen småningom börja bestämmas utgående från livsinkomstprincipen, hållbarheten förbättras genom att höja pensionsavgifterna, närståendevårdarens pensionsskydd utvecklas, behovet av en arbetslivspension utredas och de försäkrades medvetenhet om sin intjänade pension förbättras med ett årligt pensionsutdrag.

Enligt Humphreys handlar det om den största pensionsreformen någonsin i Irland om om att både förbereda sig på livslängdens ökning och utveckla systemet i en individuellt mer flexibel riktning.

Gov.ie 20.9.2022, SSA International Update October, 27.10.2022

SCHWEIZ Kvinnornas pensionsålder höjs

En knapp majoritet av schweizarna ställde sig bakom en höjning av kvinnornas pensionsålder i en folkomröstning. Ett förslag om att höja mervärdesskatten för att trygga finansieringen av pensionerna godkändes också.

Till följd av omröstningen höjs pensionsåldern för kvinnor från 64 till 65 år och blir densamma som pensionsåldern för män. Mervärdesskatten höjs med 0,4 procentenheter fr.o.m. år 2024, då den blir 8,1 procent. Tillskottet av skatteintäkter styrs till finansieringen av pensionerna.

I Schweiz har man under de senaste dryga tjugo åren röstat redan tre gånger om en pensionsreform. De tidigare gångerna avsågs förslagen.

Höjningen av pensionsåldern för kvinnor understöddes av knappt 51 procent. Höjningen av mervärdesskatten understöddes av 55 procent av väljarna.

20 minutes 25.9.2022, Schweiz regering 25.9.2022

STORBRIANNIEN Högre mål för tilläggspension

Ett automatiskt tilläggspensionsmedlemskap för löntagare lanserades för ca tio år sedan i Storbritannien. Antalet arbetstagare som omfattades av arbetsplatsvisa pensionsarrangemang höll på att minska före auto enrolment-reformen. Lagändringarna vände på utvecklingen och ökade arbetstagarnas pensionssparande. Tilläggspensionen täcker numera 80 procent av arbetstagarna, medan den tidigare täckte mindre än 50 procent.

Pensions and Lifetime Savings Association, som representerar de brittiska pensionsfonderna, kräver i sitt initiativ Five Steps to Better Pensions att regeringen vidtar ytterligare åtgärder för att förbättra pensionärernas ekonomi. En viktig åtgärd är att höja avgifterna successivt från 8 till 12 procent från mitten av 2020-talet till början av 2030-talet. Tanken är att avgifterna ska fördelas jämnt mellan arbetsgivare och arbetstagare. Dessutom föreslås åtgärder för att förbättra pensionsskyddet för egenföretagare, gigarbetare och deltidsarbetande.

Initiativet följer rekommendationerna i en rapport som pensionskommittén offentliggjorde i september.

IPE 12.10.2022

ESTLAND Pensionerna höjs kraftigt

Finansministeriet uppskattar i sin prognos att den genomsnittliga ålderspensionen, som i år är 595 euro i månaden, i april nästa år höjs till 704 euro med beaktande av ändringar i beskattningen och indexhöjningen.

Det allmänna grundavdraget från skattepliktig månadsinkomst höjs i början av år 2023 från nuvarande 500 euro till 654 euro och binds till medelpensionens belopp. På så sätt blir medelpensionen fri från inkomstskatt, vilket innebär att en större andel av pensionen betalas i handen än idag.

Genom ändringarna vill man stärka pensionernas köpkraft. Estland har haft den högsta inflationen inom euroområdet.

Den årliga indexhöjningen av estniska pensioner görs i början av april. Indexet bestäms till 20 procent utifrån förändringen i konsumentpriserna och till 80 procent utifrån de inbetalda socialförsäkringsavgifternas årliga ökning.

Maksu- ja Tolliamet, ERR.ee

DANMARK Svårt placeringsår för ATP

Danmarks största pensionsfond ATP har i år råkat illa ut både på finansmarknaden och i sakkunnigas ögon. I januari-september förlorade pensionsanstalten nästan 30 procent av sina placeringsstillgångar. Vd **Martin Praestegaard** beskrev placeringsstormens verkningar som extrema i oktober.

Den svaga placeringsavkastningen har väckt ökande kritik mot ATP. Professor **Jesper Rangvid** vid Köpenhamns handelshögskola krävde i höstas en omprövning av ATP:s placeringsverksamhet. Enligt Rangvid är ATP:s sätt att använda lånade pengar i pensionsplaceringar "farligt".

ATP är ett avgiftsbestämt och fonderande system. I slutet av år 2021 uppgick ATP:s place-ringstillgångar till nästan 950 miljarder kronor (127,3 md euro). Största delen av tillgångarna är placerade i räntearbete.

ATP-arbetspensionen är obligatorisk för löntagare, men dess betydelse är liten. Huvuddelen av danskarnas pensionsskydd består av folkpensionen och arbetsmarknadspensioner. Etk.fi, IPE 26.10. ja 27.10.

Läs mer på etk.fi > Arbete och pension utomlands > Pensionssystem i andra länder

ESTLAND

Befolkning: 1,3 miljoner

Förväntad livslängd: kvinnor 81,4, män 72,8 år

Pensionsålder: 64 år 3 mån

STRUKTURELLA REFORMER

Arbetspensionen är indelad i en inkomstpension och en fondpension. Folkpension beviljas endast dem som inte får annan pension. Frivilliga tilläggspensioner spelar en liten roll.

Under de senaste fem åren har det gjorts talrika ändringar i pensionssystemet. Pensionsåldern höjs steg för steg till 65 år under åren 2017-2026. Den stiger med 3 månader per varje årskull född åren 1954-1961. Från år 2027 knyts pensionsåldern till den förväntade livslängden.

Förtidspension kan beviljas bl.a. på grund av tungt arbete och tjänstgöringsår samt antalet barn. Sjukpensioner har ändrats till arbetsförhetsförmåner som arbetslöshetskassan beviljar.

För löntagare finns inget pensions- eller inkomsttak, men för företagare finns ett avgiftstak. Beräkningen av ålderspensionen gjordes mer solidarisk år 2021. Enligt nuvarande regler tillväxer det mer arbetspension för den del av inkomsten som understiger medellönen i landet och mindre för den del som överstiger den.

Den genomsnittliga ålderspensionen är ca 600 euro i månaden.

Arbetsgivarens pensionsavgift är 20 procent. Av löntagare tas det ut en fondpensionsavgift på två procent.

Fondpensionen blev frivillig år 2021 och i samband med det gavs de försäkrade möjlighet att ta ut sina pensionsbesparingar på en gång. I början av november 2022 hade 212 000 pensions sparare, ca 28 procent av det totala antalet före reformen, tagit ut sina pensionsbesparingar.

Särskilda pensionsåldrar försvinner

Yrkesbaserade och personliga pensionsåldrar kommer snart att försvinna till följd av naturlig avgång. Arbete utomlands kan emellertid ge pension vid en lägre eller högre ålder än arbete i Finland.

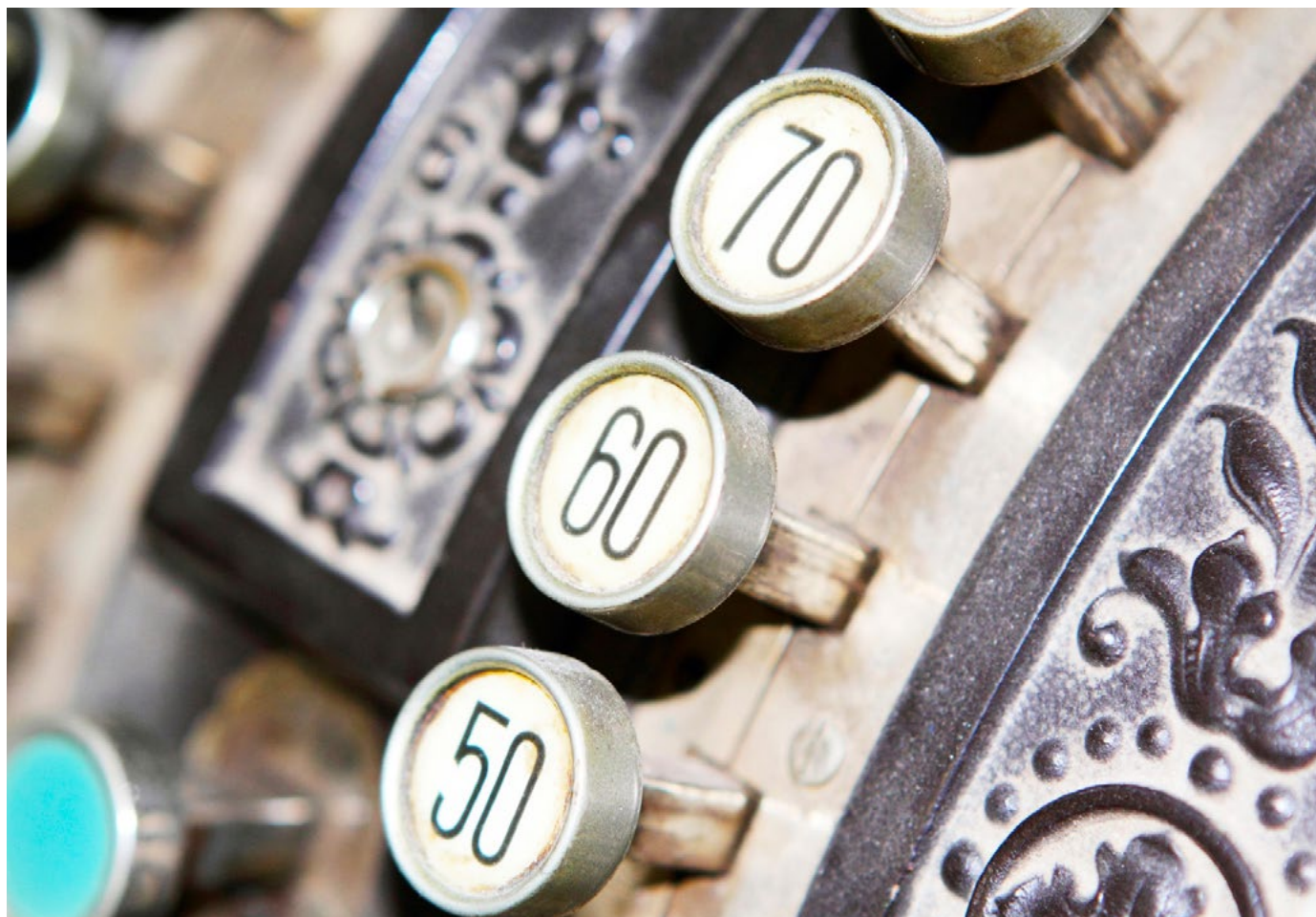
En överväldigande majoritet av jämgamla personer som fötts i Finland eller har arbetat i Finland kan gå samtidigt i ålderspension. Det gäller emellertid inte alla.

Det finns vissa yrken där man i samband med pensiosreformer har kunnat välja en

lägre pensionsålder, och det finns de för vilka det i samband med en pensionsreform har beräknats en personlig pensionsålder oberoende av yrke. Gemensamt för båda grupperna är att personerna har arbetat inom den offentliga sektorn.

Av de ca 700 000 personer som är pen-

sionsförsäkrade hos Keva, den offentliga sektorns pensionsanstalt, har ca 5 000 en yrkesbaserad pensionsålder. Största delen av dem kan gå i pension före 63 års ålder, om de vill. Ca 14 000 försäkrade hos Keva har en personlig pensionsålder. Ingendera gruppen ökar.

Stock

1 Yrkesbaserad pensionsålder höjs

Den som valt en yrkesbaserad pension kan gå i pension vid den åldern, om hen arbetar inom den offentliga sektorn ända till pensionsålder. Om man börjar jobba inom den privata sektorn, går man miste om rätten till den yrkesbaserade pensionsåldern.

I 2017 års pensionsreform höjdes den yrkesbaserade pensionsåldern steg för steg. Exempelvis en klasslärare som valt en lägre pensionsålder och uppnådde sin yrkesbaserade pensionsålder år 2022 kunde inte gå i pension vid 60 års ålder utan först när födelsedagstårtan hade 61 ¼ ljust.

En jämnårig polis som hade tänkt gå i pension vid fyllda 58 måste fortsätta reda ut brott tills hen fylld 59 år och 3 månader.

2 Personlig pensionsålder ofta hög

Den personliga pensionsåldern är ofta högre än den lägsta åldern för ålderspension. De personliga pensionsåldrarna hänger ihop med högre pensionstillväxt och en tilläggs pensionsandel enligt lagstiftning som gällde före år 1995, om anställningen fortgår utan avbrott ända till den personliga pensionsåldern.

Vid 2005 års pensionsreform bibehöll endast de som var födda före år 1960 den personliga pensionsålderns inverkan på tilläggs pensionsandelen.

De som har en personlig pensionsålder kan gå i pension redan vid den lägsta pensionsåldern för sin åldersgrupp, men går i så fall miste om den högre pensionstillväxten och tilläggs pensionen. Man kan också arbeta vidare efter den personliga pensionsåldern.

”Pensionen blir större, om man arbetar längre.”

3 Estnisk pensionsålder nära finsk

I Estland är pensionsåldern nästan densamma som i Finland och knyts till den förväntade livslängden fr.o.m. år 2027. Det finns emellertid fler möjligheter att få pension i förtid.

Det kan uppstå problem om man får förtida pension och blir sjuk och får sjukdagpenning eller blir arbetslös före den officiella lägsta pensionsåldern i Finland.

För ester som bor i Finland kommer det ofta som en överraskning att de ska ansöka om sin estniska arbetspension genom Pensionsmyndighetscentralen. Pensionsbeslutet kommer inte snabbare om man lämnar in ansökan på semesterresan i Estland, tvärtom.

– Offentligt anställda hade en möjlighet att i samband med pensionsreformen år 1989 skriftligt meddela om de ville behålla den lägre pensionsålder som gällt dittills, säger pensionsdirektör **Eija Korhonen** på Keva.

Enligt Korhonen har många ändå valt att fortsätta arbeta, eftersom pensionen blir större, om man arbetar längre.

De personliga pensionsåldrarna uppstod när pensionsskyddet inom den offentliga sektorn gjordes enhetligare med den privata sektorn på 1990-talet. Den personliga pensionsåldern är ofta högre än den nuvarande lagstadgade lägsta pensionsåldern.

Tidigare pension är möjlig också för t.ex. balettdansare och militärer. De förstnämnda är försäkrade i en privat pensionskassa och ingår inte i Kevas siffror. Militärerna har däremot en egen pensionsålder som hänför sig till den militära tjänsten och försvaret och inte räknas som en yrkesbaserad pensionsålder.

Man kan ta reda på sin yrkesbaserade eller personliga pensionsålder i Kevas e-tjänst Min pension.

Pensionsåldern kan avvika från den vanliga också när det gäller pension för arbete i ett annat land. T.ex. pension för arbete i Sverige kan man börja ta ut redan vid fyllda 62. Pension som intjänats i Italien får man däremot vänta på tills man fyller 67.

Man ansöker om pension för arbete i EU-länderna via Pensionsmyndighetscentralen (PSC).

– Det kommer ofta som en överraskning för ester som bor i Finland, när de söker pension från Estland, berättar specialsakkunnig **Anna Hintsanen** vid PSC:s utlandstjänster. /

4 Utländsk pension oftast från Sverige

Fast största delen av de finländare som arbetade i Sverige på 1960–70-talet redan får sin välförtjänta ålderspension är Sverige fortfarande det land dit flest ansökningar om utländsk pension går.

Också sommarjobb kan ge pension, om lönen översteg en viss miniminivå. Sverige har inte haft åldersgränser för pensionsgrundande arbete. Pensionsmyndigheten i Sverige skickar besked om pensionsrätten till de finländare vilkas kontaktuppgifter de har. Det har också varit möjligt att få pension från Sverige för man har varit bosatt där. Denna rätt upphör för dem som bor utanför Sverige i slutet av år 2022. En riktålder för pension tas i bruk i Sverige år 2026.

Mera insyn i pensionssystemet?

Fungerar arbetspensionssystemet öppet och transparent? Ja och nej. Svaret beror på vem man frågar.

Rappa åsikter om det aktuella temat framfördes på Arbetspensionsdagen för en kort tid sedan. Kvällstidningsjournalisten **Jari Hanska** har flera gånger stött på nedsvärdade dokument när han med åberopande av offentlighetslagen har begärt uppgifter av aktörer inom arbetspensionssystemet.

Enligt Hanska ger varken Finansinspektionen eller arbetspensionsbolagen ut dokument öppet. Keva utgör ett undantag. – Jag tycker det är ett väldigt tekniskt argument att en del av aktörerna inom arbetspensionssystemet inte behöver följa offentlighetslagen. Knappast är det så svårt att följa den, sade han.

Pensionsskyddscentralens juridiska direktör **Karoliina Kiuru**, som förde ordet i seminariet, berättade om de nuvarande riktlinjerna i fråga om offentlighetsprincipen i myndigheternas verksamhet. Av aktörerna inom arbetspensionssektorn är det endast Keva som är skyldig att lämna uppgifter, eftersom den i egenskap av den offent-

liga sektorns arbetspensionsanstalt omfattas av offentlighetslagen.

Frågan som nu utreds är om offentlighetslagen borde utsträckas till att gälla alla aktörer inom arbetspensionssektorn. Blicken riktar sig främst mot de privata arbetspensionsförsäkringsbolagen, användningen av de medel som de förvaltar och deras administration.

Kravet på större insyn skulle också gälla pensionskassorna och -stiftelserna, Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt, Sjömanspensionskassan och Pensionsskyddscentralen när de utövar offentlig makt genom beslut som gäller enskilda.

Enligt Hanska är situationen nu mycket märklig ur den enskildes synpunkt.

– För mottagaren spelar det ingen roll vilket bolag och vilken aktör som har hand om pensionspengarna, konstaterade han.

VD SUVI-ANNE SIIMES vid Arbetspensionsförsäkrarna TELA var försiktigare i sina ordval och underströk att transparens också innebär att arbetspensionerna är klara och begripliga.

– Principerna för hur pensionerna tillväxer är klara. Man tjänar in pension enligt samma grunder inom alla branscher, och det är i förväg känt hurdan tillväxten är, sade Siimes.

Enligt Siimes har transparensen ökat betydligt i samband med t.ex pensionsförhandlingar och pensionsreformer. Det berättas mycket öppet om kunskapsunderlaget för reformerna.

– Den stora bilden av 2017 års pensionsreform var öppet tillgänglig. Man vet att arbetsmarknadsparterna förhandlar om pensionsreformerna, men innehållet i förhandlingarna avslöjas inte av någon i förväg. De

Journalisten Jari Hanska aktiverade publiken. "Räck upp handen, om du tror att det också som bäst bereds pensionsförhandlingar. Vem förhandlar eller förbereder mål för nästa valperiod?" Övriga händer räcktes upp i salen..

taktiska krumelurerna och förhandlingsfaserna hålls hemliga av båda parter och förhandlingarna bygger på förtroende.

De slutliga besluten och kompromisserna som föregår dem sker alltid bakom stängda dörrar, vilket Siimes betraktar som ett mycket normalt drag hos förhandlings-situationer.

– Makten gömmer sig också i politiken och i det samhällsliga livet i övrigt. Så är det inom partierna, regeringen, riksdagen och riksdagens utskott, jämförde hon.

Beslutsfattandet om pensionsreformer är inte annorlunda, anser Siimes.

– När makten inte avslöjar sig själv, ska den utmanas att träda fram. Det gör medierna förtjänstfullt, konstaterade hon.

En revidering av offentlighetslagen dryftas som bäst av en arbetsgrupp vid justitie-

ministeriet. Arbetsgruppens åsikt bereds som bäst och sommaren 2023 får vi veta vad gruppen föreslår för att öka insynen. Frågan kan komma upp till en bredare granskning under den begynnande valperioden, men det är också möjligt att den läggs ner.

På Arbetspensionsdagen diskuterades också hur arbetspensionssystemets långsiktiga hållbarhet ser ut.

Övriga frågor som behandlades var framtidsutsikterna för placeringsavkastning och pensionsavgifter, FöPL-reformens läge och hur det finska pensionssystemet visar sig i en internationell jämförelse av pensionsavgifternas nivå.

Fler än 700 personer deltog i Arbetspensionsdagen, som i år hölls den 22 november. /

JOURNALISTEN JARI HANSKA, ILTALEHTI

"Eftersom pensionssystemet gäller vanliga människor, skulle det öka förtroendet om beslutsfattandet var så öppet som möjligt. Journalisterna har mycket att göra, när information hemlighålls men sedan alltid läcks ut av någon."

KOMMUNIKATIONSREKTÖR TUOMO YLI-HUTTULA, FA

"Det är fråga om privata försäkringsbolag, som har anförtrötts skötseln av arbetspensionerna separat från staten. Nyttan med det är att riskerna sprids och det finns konkurrens på många områden. Politiska beslutsfattare lutar fortfarande på systemet."

KOMMUNIKATIONSREKTÖR REIJA HYVÄRINEN, KEVA

"På Keva omfattas vi av offentlighetslagen och jag kan säga att den går alldeles bra att leva med. Arbetspensionerna handlar om offentlig makt, och tillsyn är viktigt alltid när det gäller pengar."

VD TIMO TOROPAINEN; PENSIONSSSTIFTELSEFÖRENINGEN

"Ska systemet centraliseras i så hög grad att konkurrensen försvinner? Keva är en lite annan ställning i fråga om offentlighetslagen, eftersom den inte är i en likadan konkurrenssituation som arbetspensionsbolagen eller de privata pensionskassorna och -stiftelserna."

LPA:s vd Päivi Huotari:

Matproducenterna känner inte att inhemsk mat uppskattas

Under coronapandemin förstod många att sätta mera värde på inhemsk matproduktion och säkra råvaruleveranser. Kriget i Ukraina har åtminstone inte minskat det. I böndernas vardag syns det ändå inte.

GÖDSLINGSMEDEL, foder, bränsle och uppvärmning har blivit dyrare och räntorna stigit. Ränthöjningen drabbar i synnerhet unga lantbruksföretagare som ofta har gjort stora investeringar för att utveckla sin gård.

En sak som har hjälpt dem att orka är LPA:s projekt Ta hand om bonden, som vid den senaste budgetmanglingen förlängdes med två år.

– Problemen är knappast ur världen om två år, men det är en lättnad att inte behöva lägga ner projektet nu, när hjälpbehovet klart har ökat, konstaterar **Päivi Huotari**, vd för Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt LPA.

”Lantbruksföretagarna har det tufft.”

Män förstår också att söka hjälp

Kärnan i projektet Ta hand om bonden, som startade år 2017, är en projektarbetare i varje landskap, som lantbruksföretagarna kan kontakta, om de har problem med att orka. Projektarbetarna besöker gårdarna, där man kartlägger situationen tillsammans och tänker ut hur man kan gå vidare.

Huotari är särskilt glad över att också män förstår att söka psykisk hjälp. Ett an-

nat glädjeämne har varit att man har hittat kunniga projektarbetare, fast anställningarna inte är stadigvarande.

– De har en förmåga att möta människor som är i en svår livssituation, säger hon.

Under de senaste åren har man också lyckats förbättra avbytnätverket.

– För mig har det varit viktigt att LPA kan bidra till en trygg vardag för bonden redan innan bonden blir sjuk eller det sker olyckor, säger Päivi Huotari, som ska gå i pension i början av året.

Om Huotari fick ett trollspö som avskedsgåva skulle hon allra först göra Ta hand om bonden-verksamheten fortlöpande. Extern finansiering är nödvändig, eftersom försäkringsavgifterna inte kan användas till den. Följande sväng med trollspöet skulle gälla mjölkböndernas fritid och tillgången till avbytare. Det skulle kunna locka fler efterlängtrade unga till branschen.

Meningsfullt arbete

LPA ansvarar för arbetspensionerna och den arbetsrelaterade sociala tryggheten för lantbruksföretagare, skogsföretagare, renskötare, fiskare samt forskare och konstnärer vilkas arbete finansieras med stipendier. Huotari är bekymrad för att det splittade arbetet inom kreativa branscher fortfarande till en stor del stannar utanför försäkringsskyddet.

– Det har varit lätt att uppleva arbetet på LPA som betydelsefullt, eftersom våra försäkrades arbete är så viktigt för hela samhället.

Som pensionär vill Päivi Huotari fortsätta med förtroendeuppdrag, varav ett av de färskaste är styrelseordförandeskapet vid Forststyrelsen.

Huotari kommer att gå i pension i början av året när **Heli Backman** tar över det krävande vd-uppdraget.

Som pensionär planerar Päivi Huotari att tillbringa mer tid i fritidsbostaden vid Erstan. Barndomshemmet, en bondgård som Huotaris bror tagit över, finns också i Egentliga Finland. /

Åsa Bergendahl, Veritas: Jag känner mina kunder

– Att bygga relationer och kundkontakter passar mig som hand i handske – det ger en förståelse både för kundens behov och för utvecklingen av systemet. Det säger Åsa Bergendahl, försäkringskontaktchef för Veritas Ålandskontor.

ÅR 2007 flyttade Åsa Bergendahl från Vasa i Österbotten till Åland. Sedan 2015 har hon jobbat med försäkringar, till en början inom försäkringsbolaget Pensions-Alandia som sedermera fusionerades med Veritas 2019. Nu fungerar hon som försäkringskontaktchef inom storkundtjänster på Veritas Ålandskontor i Mariehamn.

– Man kan säga att jag har hand om majoriteten av alla arbetspensionsförsäkringar (ArPL) i den privata sektorn på Åland. Det rör sig om allt från stora arbetsgivare med hundratals anställda, till småföretag.

I hennes jobb ingår rådgivning kring pensioner och pensionsförsäkringar, och hon brinner för sitt arbete och tycker särskilt mycket om att träffa nya människor och att bygga kundrelationer.

– Det är så roligt att, enligt min bästa förmåga, försöka hjälpa dem utifrån min expertis.

Mer specialiserat nu

Men även om Åsa Bergendahl har suttit på samma post sedan 2015, har hennes arbetsuppgifter ändrats och utvecklats mycket.

– Jo, så är det nog. Fusionen förde med sig en del ändringar. På Pensions-Alandia var vi fem personer som skötte allt, vilket medförde betydligt bredare arbetsuppgifter. Nu, på Veritas, har jag 165 kolleger bakom mig och kan därför fokusera mer på mitt specialområde – ArPL-försäkringar.

”Företagarens pensionsförsäkring är en investering i framtiden.”

Åsa Bergendahl är försäkringskontaktchef på Veritas Ålandskontor i Mariehamn. Hon ser kundrelationer som en av arbetets hörnstenar.

Inom Veritas har man också byggt upp en kundmodell med målsättningen att träffa sina storkunder minst en gång per år.

– Då går vi igenom sådant som händer i branschen och kunderna får ta upp specifika frågor som de vill hjälp med.

Finns det då några Ålandsspecifika frågor, och hur skiljer de sig från de i fasta Finland? Enligt Åsa Bergendahl är det, trots allt, ingen större skillnad.

Det lokala är viktigt

– Vi lyder ju alla under samma lagar, men kundkulturen skiljer sig i viss mån. Här lyf-

ter man ofta den lokala representationen och det svenska språket. Det är också en orsak till att man på Åland är ett och samma pensionsbolag troget. Jag har till stor del haft samma kunder sedan jag började 2015.

Och det är viktigt för henne, precis som pensionsförsäkringar överlag:

– Jag vill gärna att företagare ska se sin pensionsförsäkring som något mycket mer – att den handlar om hela ens socialskydd. Se det som en investering i din egen framtid. /

Pensionsskyddscentralens publikationer

www.etk.fi/publikationer

Työeläkeindikaattorit 2022

Arbetspensionsindikatorerna. I rapporten sammanställs de indikatorer som är viktigast vid en utvärdering av pensionspolitiken. Den ger en kompakt och åskådlig bild av hur arbetslivslängden, pensionernas nivå och finansieringen av dem utvecklats hittills och uppskattas bli i framtiden.

Eläketurvakeskuksen raportteja 6/2022

Muuttuva vanhuuseläkeikä: seurantalasto 2021

Uppföljningsstatistik över pensionsåldern i förändring. I rapporten följs hur den lägsta pensionsåldern ändras och hur den påverkar pensionsövergångarna och utträdet ur arbetslivet. Fokus ligger på personer födda på 1950-talet, varav de äldsta redan har uppnått den övre åldersgränsen för försäkringsskyldigheten. Statistiken bygger på Pensionsskyddscentralens register.

Kannisto, J.
Eläketurvakeskuksen tilastoja 12/2022

Pitkän aikavälin laskelmat 2022

Långsiktiga kalkyler. I rapporten presenteras Pensionsskyddscentralens långsiktiga kalkyler om de lagstadgade pensionernas utveckling åren 2022–2090. Tonvikten är på arbetspensionerna. I rapporten studeras utvecklingen av pensionsutgiften och förmånernas nivå samt finansieringen av pensionerna.

Tikanmäki, H. & Reipas, K. & Lappo, S. & Merilä, V. & Nopola, T. & Sankala, M.
Eläketurvakeskuksen raportteja 5/2022

HOS ANDRA UTGIVARE

Yritysten työeläkemaksut 2021

Företagens arbetspensionsavgifter 2021. Publikationen innehåller uppgifter om försäkringsavgifter enligt lagen om pension för arbetstagare (ArPL) som företagen betalat år 2021 efter bransch. Den innehåller också uppgifter om invalidpensionsavgifter, avgiftsklasser, antalet företag och försäkrade samt fördelningen av lönesumman, premieinkomsten och försäkringarna.

Kesälä, M. & Hurmerinta, S.
Eläketurvakeskuksen tilastoja 9/2022

Pension contribution levels and cost-sharing

I rapporten jämförs inbetalda pensionsavgifter i åtta europeiska länder år 2020, dvs. Nederländerna, Italien, Norge, Tyskland, Finland, Frankrike, Sverige och Danmark. Jämförelsen omfattar både minipensioner och inkomstrelaterade pensioner som är antingen lagstadgade (första pelaren) eller arbetsmarknadsbaserade (andra pelaren).

Vidlund, M. & Mielonen, A. & Väänänen, N. & Kesälä, M. & Lavigne, A.
Finnish Centre for Pensions, Reports 7/2022

Educational inequalities in employment of Finns aged 60–68 in 2006–2018
Polvinen, A. & Riekhoff, A.-J. & Nivalainen, S. & Kuivalainen, S.
PLoS ONE 17(10): e0276003

Size or Content of the Pie? Source of Income and Perceived Income Adequacy of Older Europeans
Palomäki, L.-M. & Kuitto, K. & Kuivalainen, S. & Riekhoff, A.-J.
Journal of Aging & Social Policy

Changes in healthy and unhealthy working life expectancies among older working-age people in Finland, 2000–2017
Laaksonen, M. & Elovainio, M. & Kainulainen, S. & Leinonen, T. & Jääskeläinen, T. & Rissanen, H. & Koskinen, S.
European Journal of Public Health 2022; 32(5):729–734

Läs fakta och prenumerera på vårt nyhetsbrev !